

TRANSILVANIA

ORGANUL

ASOCIAȚIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA
POPORULUI ROMÂN.

Nr. IV.

Sibiu, Aprile 1900.

Anul XXXI.

DELA ACADEMIA ROMÂNĂ.

(Sesiunea generală din 1900.)

Inalta instituțiune culturală a poporului român și-a ținut sesiunea generală din estan dela 20 Martie până la 19 Aprile n. în Bucuresci.

Precum de un lung șir de ani, „Transilvania“ se grăbesce și de astădată a da seamă cetitorilor sei despre lucrările Academiei Române, în care toți fii națiunii noastre, fără deosebire de hotare politice, vęd sublîma reprezentantă a unității lor culturale.

Sesiunea generală din estan pe noi Români din Ungaria și Transilvania nu ne atinge numai din acest punct de vedere general românesc; ea are pentru noi și un deosebit interes particular. Căci — după cum de altmîntrelea în timpul din urmă însemnătatea rolului nostru în sinul Academiei este în continuă creștere, — de astădată partea noastră în sesiunea generală a fost pe cât de mare, pe atât de onorifică.

Astfel vom vedé, că ambele *ședințe solemne*, ținute sub presidiul M. S. Regelui Carol I, au avut un caracter particular transilvănean, nu numai prin recepțiunea solemnă a *P. S. Episcop al Caransebeșului*, ci și prin subiectul discursurilor de recepțiune atât al acestuia, cât și al celuilalt membru nou, D. C. Erbiceanu, încât cel dintâiu s'a ocupat cu viața Mitropolitului *Andreiu Bar. de Șaguna*, iar al doilea cu biografia binemeritatului călugăr *Naum RâmnicEANUL*, tot *Transilvănean* de origine.

Între *membrii noi*, aleși în ultima sesiune generală găsim cu deosebită satisfacție pe dl *Ioan cav. de Pușcariu* (membru

ordinar), unul dintre fundatorii Asociațiunii noastre, și pe distinsul poet transilvănean *G. Coșbuc* (membru corespondent).

Între *premiatii Academiei* din estan putem numi pe dl *Zach. Boiu*, fostul director al acestei reviste, și pe un alt Transilvănean, distinsul Dr. *Ioan Neagoe*.

În fine mai amintim, că Academia a dat o nouă dovadă a bunăvoinței ce ni-o păstrează, și cu ocasiunea stabilirii premiilor de concurs, alegând pentru un mare premiu subiectul: „*Istoria Românilor din Transilvania dela începutul sec. XVIII*“.

Ar fi, fără îndoială, o mare greșală, dacă am exagera importanța momentelor înșirate. Le aprețiam în deplina conștiință, că ele trec departe preste meritul ce ni se cuvine în marea lucrare culturală a poporului român, și nu pot fi considerate decât numai ca acte de bunăvoință și încurajare. În vederea momentelor concrete ce le-am înșirat, o altă interpretare este chiar absolut exchisă.

Cu toate aceste decursul ultimei sesiuni generale a Academiei, și din punctul de vedere remarcat, este pentru noi de însemnătate și de interes deosebit, și va contribui în mod simțitor nu numai la nutrirea sentimentelor ce le păstrăm înaltei noastre instituțiuni culturale, ci totodată și la întărirea noastră în lupta grea ce trebuie să o purtăm pentru înaintarea noastră culturală.

După aceste cuvinte de introducere dăm loc următoarelor informațiuni despre activitatea Academiei în anul expirat și despre lucrările sesiunii generale, — informațiuni luate atât din raportul secretarului general al Academiei, cât și din dările de seamă publicate de D. Iosif Vulcan în organul său „*Familia*“.

I. *Membrii Academiei.*

Doce perdiri a suferit Academia în cursul anului, prin încetarea din viață a membrului său corespondent Dr. *Gheorghe Assaky* și a membrului său onorar Dr. *Francisc Bock*.

Dr. *Gheorghe Assaky* ajunsese să ocupe, prin lucrările sale, un loc de frunte între învățații cari cultivă știința medicinei. El câștigase o pozițiune importantă în corpul universitar din Franca, unde-și făcuse studiile, și reputațiunea sa științifică era stabilită, când fuse chemat, în 1886, ca să fie profesor la facultatea de medicină din București. Aci lecțiunile sale au inaugurat o școală nouă, întemeiată mai cu samă pe

observațiuni și pe lucrări practice. Profesor de chirurgie mai întâiu, apoi de ginecologie, Dr. Assaky a format în amândouă aceste specialități discipoli, ale căror nume sunt astăzi cunoscute și cărora le-a înșufolat cu deosebire iubirea de cercetări și lucrări științifice. O boală grea i-a întrerupt activitatea și a pus capăt vieții sale la 22 Aprilie trecut. Dl Dr. V. Babeș a făcut, în ședința dela 7 Maiu, o expunere amănunțită despre activitatea Drului Gheorghe Assaky.

Dr. *Francisc Bock*, membru onorar al Academiei încă din 1871, era un erudit cunoscător al anticităților și artei religioase creștine. El a publicat studii foarte prețuite asupra artei religioase în evul mediu. Dr. Bock a încetat din viață la 19 Aprilie (1 Maiu) la Aix-la-Chapelle.

Alegere de membri noi.

În secțiunea literară s'au ales membri noi, în locul decedatului George Chițu, dl *A. Philipide*; în locul reposatului Alexandru Roman, dl *Ioan cav. de Pușcariu*; iar membru corespondent, dl *George Coșbuc*.

II. Ședințele de peste an.

În cursul anului trecut Academia a ținut 38 ședințe ordinare, dintre cari 7 au fost publice. În afară de lucrările Academiei privitoare la afacerile ei private, s'au făcut în aceste ședințe mai multe comunicări și discuțiuni științifice.

III. Publicațiunile Academiei.

S'au tipărit, din *Anale* tomul XX, memoriile secțiunii literare și ale secțiunii științifice; tomul XXI, partea administrativă și debaterile anului 1898/99, memoriile secțiunii istorice tomul XXII, partea administrativă și debaterile anului 1899—1900; memoriile secțiunii științifice. S'a continuat tipărirea traducerii lui Herodot de I. Ghica.

Comisiunea însărcinată cu organizarea facerii *Dicționarului limbei române* a terminat adunarea și rânduirea materialului necesar spre acel scop. Din *catalogul manuscriselor* românești s'a terminat tipărirea fascioarei a 3-a; iar din *Bibliografia* românească vechiă s'a pus sub tipar partea a treia. În publicațiunile fondului Vasile Adamachi au apărut doue memorii. S'a terminat lucrarea dlui *Z. C. Arbure*, premiată în 1897, „Basarabia în secolul XIX“. S'a tipărit lucrarea dlui *S. Fl. Marin*, „Serbătorile la Români“. A început a se publica lucrarea dlui profesor *Gr. Crețu* asupra lexiconului manuscris slav-român al lui Mardarie Cozianul dela 1649.

Din publicațiunile *Hurmuzaki* s'a tipărit tomul XI, cu documente adunate de dl N. Iorga; un volum de documente din arhive și biblioteci polone, sub îngrijirea dlui I. Bogdan; tomul II al fragmentelor din *Istoria Românilor de Hurmuzaki*. S'au copiat 443 de documente istorice din arhivele orașelor săsesci din Transilvania. Ministerul afacerilor străine a trimis multe copii de documente diplomatice procurate prin serviciul legațiilor române din Viena, Paris, Roma și Constantinopole.

IV. *Biblioteca.*

Colecțiunile bibliotecii s'au sporit cu mai multe lucrări, dintre cari cele mai importante sunt dăruite de: dna Alexandrina Ion Ghica, N. D. Fouton, părintele V. Mangra, C. Erbicean, colon. A. Budiștean, G. Carmalleu, T. Tanovicean, O. Slăvescu, M. Morțun și D. A. Sturdza.

V. *Legate și averea Academiei.*

S'a acordat din fundațiunea *Adamachi* 7,000 lei pentru burse și cheltueli de studii.

Institutul Otteteleșanu a atins în anul trecut școlară deplină sa dezvoltare, cuprinzând toate cele 5 clase provădute în regulament.

Conform voinței testătorului *I. Agariu* s'a înființat 1 Sept. a. c. în cătunul Moara Grecilor o școală profesională practică de agricultură cu internat.

Fundațiunea Anastasiu. În ședința de Marți, 14/27 Martie, dl secretar general D. A. Sturdza a prezentat testamentul repositului Take Anastasiu, testament deschis în ziua precedentă înaintea primei secțiuni a tribunalului din București. Prin acest testament, făcut la 1897, Take Anastasiu, mort în Dumineca trecută la București, numește Academia Română legatară universală a întregii lui averi mișcătoare și nemișcătoare, și anume moșiile sale Călmășui și Țigănesci. Soției sale îi lasă 2000 lei pe lună. Mai lasă apoi alte legate fratelui său și altor persoane. Avera defunctului se evaluează la *peste patru milioane*. Esecutor testamentar e dl C. Cociaș din Brăila. Venitul curat pe an se urcă la o sută șese-deci de mii, până la 200 de mii. Plătindu-se toate legatele, Academia are să beneficieze pe an de 50—60 de mii. Din legate va trebui să înființeze două școli primare, o școală de agricultură și două biserici pe acele moși. Academia a luat act cu cea mai viuă emoțiune de aceasta dispoziție testamentară, prin care Take Anastasiu s'a făcut cel mai mare binefăcător al ei. La înmormântarea ținută în aceeași zi s'a prezentat în corpore, a depus o coroană pe sicriu și dnii Sturdza și Aurelian au rostit în biserică discursuri în numele ei. Iar la Tecuciu, unde se va transporta mortul, a delegat pe secretarul general dl Sturdza. Repositul Anastasiu s'a născut din o familie originară din Macedonia, la 1837 în Tecuciu, și a fost un om foarte muncitor, care singur și-a câștigat averea colosală. A luat parte și în politică, aparținând partidului liberal; ca atare a fost în mai multe rânduri senator, deputat și prefect la Tecuciu, pentru care a făcut mult. Soția lui este *ardeleancă*.

Dela ministeriul instrucțiunii s'a primit copia de pe înaltul decret regal, prin care se autorisă Academia să primească averea lăsată ei prin testament de către repositul Take Petre Anastasiu. Dl D. Sturdza propune ca Academia să exprime mulțămiri dlui Dr. Istrati, ministrul instrucțiunii publice, pentru graba cu care a binevoit a îndeplini cerea Academiai. Propunerea dlui Sturdza se aprobă. Se alege o comi-

siune de supraveghiere, în persoanele dlor D. A. Sturdza, P. S. Aurelian, Ioan Kalinderu.

Fundațiunea Adamachi. Dl Spiru Haret cetesce raportul comisiei Adamachi, despre starea acestei fundațiuni și despre bursele ce se dau din ea. Urmează o discuțiune privitoare la mărimea bursei, accentuându-se din partea unora că bursele ar fi prea mari; în urmă s'a decis ca acele să se conformeze orașelor pentru cari se dau. În comisiunea fundațiunii Adamachi se re aleg: Haret, Poni și Sturdza.

Fondurile Fētu și Scorțeanu. Dl Gr. Stefanescu cetesce raportul comisiei fondurilor Ioan Fētu și Ioan Scorțeanu pentru împărțirea gratuită de cărți didactice și religioase la copiii săraci din școlile rurale în anul 1899. Raportul se aproabă. În comisiunea pentru împărțirea gratuită de cărți didactice din aceste fonduri se aleg dnii: P. S. Aurelian, I. Negruzzi, D. A. Sturdza.

Fundațiunea Otteteleșanu. Se cetesce raportul fundațiunii Otteteleșanu, care arată progresul institutului. Se votează mulțămiri. În comisiunea fundațiunii se re aleg: Sturdza, Kalinderu, Negruzzi.

Compturile anului bugetar. Comisiunea financiară, prin raportorul seu general dl Gr. Ștefănescu, presintă compturile anului bugetar 1898—1899. Conform acestora, Academia are în anul curent în efecte, proprietăți și salduri, în total lei 2,815,896, bani 96 — afară de fondurile Adamachi și Otteteleșanu.

Mulți dic, că Academia Română e foarte bogată. Afirmățiunea aceasta se ivesce în deosebi, când vr'un mare patriot își lasă averea la dispoziția Academiei. În realitate însă Academia Română nu numai nu e bogată, ci — după cum ni-se spune — nu-și poate acoperi nici lipsele sale. Donațiunile și legatele ce i s'au lăsat, au toate anumite scopuri și Academia își opresce câte 15% pentru administrație. Toate fondurile administrate de Academie produc la an 476,000 lei; din suma aceasta, pentru scopurile fixate prin testatori se dau 342,000; deci la libera dispoziție rămâne numai 134,000 lei.

VI. Donațiuni.

În decursul sesiunii generale au intrat i. a. următoarele donațiuni:

Dela dl A. Lecomte du Nouy, membru corespondent, se primesc dar: a) un volum manuscris românesc dela sfârșitul secolului XVII cuprinzând „Învățatură și povățuire spre folosul zugravilor tălmăcită după Erminiile lui Panselin și Teofan“; b) Archeologic Researches in Palestine during the years 1873—1874 de Charles Clermont, vol. I, London 1899.

Dl V. A. Urechia dăruiesce o fotografie represintând basa Columnei lui Traian, dimpreună cu coroana de bronz dusă de dnii V. A. Urechia, Gr. G. Tocilescu, Holban, etc. în August 1899, pentru a fi depusă pe acea columnă; aceasta coroană este fixată acum, din ordinile ministrului Bacceli, pe ușa de intrare a columnei.

Dl Dr. C. Istrati prezintă exemplare din Expunerea situațiunii ministerului lucrărilor publice la finele anului 1897, vol. I, Căi naționale, București 1899.

Dela dl Andreiu Ghidiu, protopop al Caransebeșului, se primesc în dar doue volume manuscrite: 1, Unul slavonesc scris pe pergament din secolul XIII având 162 foi; 2, Un ciaslov și octoich scris românesce la 1693 și 1695 de Vasile Sturza Moldoveanul dascălul la mănăstirea Plosca.

Dl general St. Fălcoian dăruiește originalul convențiunii încheiate între autoritățile române și turce cu ocasiunea ocupării cetății Vidinului de armata română. Acest act prețios are data „Widdin 11/23 Februarie 1878“, și este scris de colonel Fălcoian, șeful statului-major general al armatei române, și de Izzet Pașa, comandantul fortăreței Vidinului.

Portretul lui Bălcescu. Fratele nemuritorului istoric Nicolae Bălcescu dăruiește Academiei prin dl N. Ionescu portretul lui Nicolae Bălcescu din tinerețe, făcut la Paris.

Dl dr. V. Babeș prezintă exemplare din publicațiunea „Șapte conferențe publice“ făcute de dsa la Institutul de bacteriologie, pentru a se da institutului Otteteșianu.

Dela dl Gavriil Musicescu se primesc 11 volume de compuneri musicale de ale sale.

VII. Ședințele solemne și publice.

Prima ședință publică s'a ținut Vineri la 10/23 Martie. Cu asta ocaziune dl *V. A. Urechidă* a citit: „Finanțele sub Caragea și diversele mișcări contra Grecilor în acel timp“, o lucrare ascultată cu multă interesare; dl *dr. V. Babeș* face o instructivă conferență orală despre „Etiologia leprei și pericolul la care este expusă România din cauza întinderii acestei boale“.

Prima ședință solemnă s'a ținut Luni la 13/26 Martie pentru discursul de recepțiune al Pr. S. Sale Părintelui *Nicolae Popea*, episcopul Caransebeșului, ales membru activ în sesiunea generală din anul trecut. Ședința a fost presidată de M. Sa regele Carol I, protectorul și președintele de onoare al Academiei, fiind de față și A. S. regală principele Ferdinand al României, mitropolitul primat Iosif Gheorghian și mitropolitul Moldovei Iosif Naniescu, episcopul de Argeș și de Râmnic, etc.

Regele și moștenitorul de tron apar la orele 1 și $\frac{1}{2}$ cu suită militară, întâmpinați la intrare de președintele, de secretarul general, de vicepreședinți, de ministrul cultelor, și conduși în sală, unde publicul aclamă călduros. Urcându-se regele și prințul la presidiu, președintele Academiei dl Petre Poni, adresă regelui, din mijlocul salei, o alocuțiune, la care Regele respunse prin următoarea cuvântare:

„Am o deosebită plăcere de a saluta în fiecare an Academia, întru unită în sesiunea sa ordinară și de a pute lua parte la lucrările ei.

„Mai înainte de toate doresc a reînoui prin viu graiu mulțumirea Noastră pentru călduroasa adresă de simpatie și de bucurie ce Ne-ați

trimes-o cu prilejul însănătoșirii prea iubitului meu strănepot, în care țara vede speranța sa pentru viitor. Această atențiune din partea domniilor voastre Mi-a dovedit din nou cât de strinse sunt legăturile ce unesc acest înalt institut de cultură cu Casa Mea.

„Necurmatul interes care Me însuflețesce pentru Academie, M'a îndemnat să urmez tot mai deaproape lucrările sale, mai ales acele cari au de scop a lămuri epocele depărtate ale istoriei noastre naționale, prin cercetarea autorilor vechi și a bogatelor izvoare, cari ne dau adevărata icoană a vremurilor trecute și ne arată datinele și moravurile poporului Român din veac în veac.

„O judecată sigură asupra condițiilor de traiu și de dezvoltare ale unui popor, neputându-se dobândi fără o adâncită cunoștință a întregii sale istorii, privesc ca o datorie a studia cu deamănuntul și trecutul neamului românesc — care se pogoară din o așa mândră obârșie — spre a pute înțelege mai bine firea lui și însușirile proprii cari l-au îmboldit pas cu pas, prin greutăți și lupte seculare, spre a-l aduce acolo unde se află astăzi. Multe documente s'au publicat deja privitoare la istoria țării. În fruntea acestor publicațiuni se află bogata colecțiune a lui Hurmuzaki, acest tesaur de informațiuni sigure și de date certe. Cred însă că fiecare document nou, chiar de un interes mai puțin obștesc, va fi bine primit de Academie mai ales când autenticitatea lui va fi pusă afară de veri-ce îndoială. Aceasta Me îndeamnă a aduce astăzi un manuscris inedit, din timpul domniei lui Alexandru Ipsilanti în Moldova, scris de abatele comite d'Hauterive. Am primit această carte dela un urmaș al acestei vechi familii din Franța, astăzi oficier în armata țării sale. Dînsul 'Mi scrie că strămoșul seu, autorul documentului care a făcut parte din ordinea „Oratorianilor“ până la izbucnirea revoluției franceze, fusese numit secretar al hospodarului Moldovei la 1785, de către comitele de Choiseul-Gouffier, ambasadorul Franței la Constantinopol. În lipsa unui agent sau consul în principatul Moldovei, Ludovic XVI găsisse cu cale a numi pe comitele d'Hauterive în această calitate, cu consimțământul Porței, spre a menține politica hospodarului în sentimente de bună prietenie cu regatul seu. Astfel în timp de 2 ani, comitele d'Hauterive ține corespondența politică a lui Ipsilanti, studiază starea socială și administrația Moldovei, și, apoi, înainte de a părăsi postul seu, scrie pentru hospodar cartea intitulată „Mémoire sur l'état ancien et actuel dela Moldavie“, pe care am plăcere a vi-l aduce în original.

„Actualul comite d'Hauterive adaugă, în scrisoarea ce Mi-a adresat-o, că numele strămoșului seu, deși încă descifrabil, este aproape șters de pe acest manuscris, remas până astăzi inedit și de care nu există copie.

„Pomenirea numelui comitelui d'Hauterive o găsim în volumul VII al documentelor lui Hurmuzaki, într'o scrisoare a internunțiuului baron de

Herbert, din 12 Februarie 1785, prin care reprezentantul Austriei pe lângă Poartă recomandă lui Raicewich, consulul seu la Iași, pe comitele d'Hauterive, care se duce acolo ca secretar al noului hospodar al Moldovei. O probă convingătoare de autenticitatea acestui memoriu, este faptul că de La Roquette, în traducțiunea sa în limba franceză, dela 1824, a operei bine cunoscute a lui Wilkinson asupra Moldovei și Valachiei, reproduce textual, în appendice, un capitol întreg din manuscriptul comitelui d'Hauterive, arătând în precuvântarea sa că acest capitol i-a fost comunicat de autor, membru al institutului Franței, care atunci ocupa la Paris un post însemnat la departamentul afacerilor străine. De La Roquette ne reprezintă pe comitele d'Hauterive ca un om învățat, bun observator; regretă că nu a putut publica întregul memoriu, și speră că autorul nu va întârzia a-l da la lumină. Însă acest manuscript, despre a cărui însemnătate ve veți convinge, a ramas până astăzi necunoscut.

„Cartea începe cu considerațiuni generale și cu câteva indicațiuni cu privire la obârșia poporului Moldovei și la legăturile sale cu Poarta otomană.

„În capitolul II, comitele d'Hauterive arată bunele însușiri ale țeranului, cu toată greutatea stării sale sociale, și cu o pătrundere vrednică de mirare, el propune mai multe măsuri menite a ușura traiul seu. Asemenea recomandă lui Ipsilanti desrobirea țișanilor.

„Considerațiunile asupra agriculturii, comerțului și industriei din capitolul III sunt și mai surprinzătoare, când ne gândim că au fost scrise într'o epocă când știința economică era încă în fașă sau chiar necunoscută. Unele din măsurile ce le propune comitele de'Hauterive presintă chiar un interes actual.

„Capitolul IV vorbește în termeni măgulitori despre clerul, care prin activitatea și cuviosia sa dă pilde bune țeranilor. În privința egumenilor monastirilor închinat cari înstrăinează, cu învoirea legilor, bogății ce ar trebui să remănă la isvorul lor, comitele d'Hauterive se rostese însă foarte aspru, de oare ce, ȃice el, acești străini nu desdau nează țara de pagubele însemnate ce le pricinuesc, nici prin o muncă folositoare, nici prin pilda virtuții. El îndrăznesce până a propune hospodarului înlocuirea lor prin egumeni moldoveni.

„Cele din urmă doue capitole, V și VI, conțin sfaturi înțelepte către Principele și către boieri, în cari se contopesc observațiunile sale pētrunzătoare și însuflețite de o dragoste vedită pentru țara și poporul Moldovei.

„Memoriul lui d'Hauterive are însă un suplement în doue capitole, unul despre situațiunea politică a Moldovei față cu țerile vecine, iar celalalt — toemai acel reprodus de La Roquette, în traducțiunea sa a operei lui Wilkinson — privitor la obiceiurile și datinile poporului.

„Acest însemnat memoriu scris în fermecătoarea limbă din secolul lui Voltaire, de un diplomat iscusit la minte și cald la suflet, poate fi

privit ca un document istoric de valoare pentru epoca pe care o descrie. A fost dar pentru Mine o îndoită plăcere de a-l primi și, apoi, de a-l oferi Academiei.

„Mulțămind pentru călduroasele urări, cu cari astăzi, ca în totdeauna sunt primit de către membrii Academiei, doresc ca lucrările ce se încep acum să ne învețe a iubi și a slăvi tot mai mult scumpa noastră Românie.

„Dau cuvântul Prea Sfinției Sale episcopului Popea, în care salut cu bucurie un nou membru al acestui înalt institut de cultură națională“.

După aceste luă cuvântul P. S. Sa episcopul Nicolae Popea pentru a-și ține discursul de recepțiune, în care recipiendarul face biografia ilustrului Șaguna, schițează starea politică, bisericească și școlară-culturală a Românilor din Transilvania și Ungaria în epoca, în care a venit Șaguna ca vicar în Transilvania; descrie cu colori vii rolul acestui mare bărbat pentru ridicarea bisericei și a neamului seu, prezentând totodată fazele principale ale mișcărilor naționale-culturale românesci, la cari la toate a luat parte Șaguna.

După discursul de recepțiune primit cu aplause, Regele suspendă ședința pe $\frac{1}{2}$ oră. Redeschidându-se ședința, Regele dete cuvântul dlui D. A. Sturdza, care respunde recipiendarului în numele Academiei.

Discursul de recepțiune al episcopului Popea a și apărut în edițiunea Academiei, ca broșura a XXI a discursurilor de recepțiune, purtând titlul: „Archiepiscopul și mitropolitul Andreiu br. de Șaguna, discurs rostit la 13/26 Martie 1900 în ședință solemnă sub președința M. S. regelui, de Nicolae Popea, episcopul Caransebeșului, cu răspuns de Dimitrie A. Sturdza, secretarul general al Academiei Române“. Pe pagina primă se află portretul mitropolitului Șaguna.

A doua ședință solemnă s'a ținut Vineri la 17/30 Martie, pentru recepțiunea dlui C. Erbiceanu, ales membru anul trecut în secțiunea istorică.

Au asistat Regele, Principele Ferdinand, mitropolitul primat, mitropolitul Moldovei, episcopul de Argeș și alți archierei etc.

Regele deschidând ședința, dete cuvântul noului academician, care cetii discursul seu de recepțiune, tratând despre „Viața și faptele protosinghelului Naum Râmniceanu“. Dl Erbiceanu descrie în colori vii starea tristă, în care se afla națiunea română sub domnia fanarioților, epocă în care sentimentele naționale erau adormite. În chiliile mănăstirei se mai aflau inimi cu simțimente adevărat românesci, cari cultivau limba și literatura română.

Unul dintre călugării literați și cu tragere de inimă către neamul românesc, este și protosinghelul Naum Râmniceanu. Acesta s'a născut în *Transilvania* la anul 1788, în comuna Jina (?) de lângă Sibiiu. Din cauza persecuțiunilor religioase, familia sa emigră în Valachia stabilindu-se în județul Muscel, unde se afla deja o veche colonie de Transilvăneni din giurul Sibiiului.

Dl Erbiceanu încheiându-și discursul face elogii regelui, sub a cărui domnie s'a încheiat neamul românesc (aplaude).

Regele suspendă ședința pentru câteva minute. La redeschidere, Regele dă cuvântul dlui Dimitrie Sturdza, care în răspunsul său făcând elogii eruditului profesor universitar Erbiceanu, care a desfășurat și desfășură o mare activitate pe terenul istorico-literar.

A doua ședință publică s'a ținut luni la 21 Martie (2 Aprile). S'au făcut următoarele comunicări: Dr. *Marinescu* (membru corespondent), Despre mecanismul atrofiei în sistemul nervos și cestiunea serului anti-leucocitar; *P. Poni*: Cercetări asupra compozițiunii chimice a petroleului din România.

A treia ședință publică s'a ținut Vineri la 24 Martie (6 Aprile), făcându-se următoarele comunicări: *A. D. Xenopol*, Rolul oamenilor mari în istorie; *Gr. Ștefănescu*: Geologia și legenda.

A patra ședință publică, s'a ținut la 27 Martie (9 Aprile). Cu această ocaziune *D. S. Fl. Marian* a vorbit despre Miron Costin, marele logofet și cronicar al Moldovei, iar dl *Nicolau Ionescu* despre înfrîngerile istoriei universale asupra istoriei Românilor.

A cincea ședință publică, s'a ținut la 31 Martie (13 Aprile), când dl general *C. Brătianu*, membru corespondent, cetesce: „Notițe asupra lucrărilor cartografice și geometrice în România“. Dl *D. A. Sturdza*, terminând relațiunea sa despre colecțiunile Academiei: „Istoria Academiei Prusiane de științe din Berlin“ de Adolf Hanack, operă în patru volume (Berlin 1900); un exemplar din programele și biletele făcute cu ocaziunea serbării și un volum cu Operele filosofice ale lui Leibnitz.

A șesea ședință publică a avut loc Luni la 3/16 Aprile, cu următoarele comunicări: dl *Gr. G. Tocilescu*, Raport asupra săpăturilor dela Axiopolis, făcute în toamna anului trecut; dl Dr. *V. Babeș*. Desvoltarea medicinei moderne și Institutul nou de bacteriologie din București.

VIII. Comunicări.

Dela ministerul afacerilor străine se primesce înștiințarea, că s'au luat dispozițiuni spre a se continua la *Constantinopol* copiarea documentelor vechi din arhivele imperiale, privitoare la istoria țărilor române, și se înaintază 17 firmane din secl. XVI în copii turcești și în traduceri franceze.

Dl *Xenopol* prezintă o lucrare istorică a căpitanului *Lamouche* și propune să fie trimisă secțiunii istorice pentru o mai deaproape cercetare. De doi-trei ani au apărut în străinătate mai multe scrieri foarte ostile Românilor; de aceea crede că ar trebui să facem cea mai simpatică primire scrierilor făcute în spirit prietenesc pentru noi, cum este aceasta a dlui căpitan *Lamouche*. Se decide a se recomanda cartea dlui *Lamouche* secțiunii istorice.

Dl *Gr. G. Tocilescu* dăce că a primit spre a prezenta Academiei din partea dlui *Eugen Bormann*, membru onorar al ei, fascicula I, din

publicațiunea făcută de Academia Imperială de științe dela Viena despre „*Limesul roman în Austria*“. Cercetările făcute în Austria se leagă de o parte cu cele făcute în Germania și de alta cu cele făcute în România, și astfel în curând vom avea o cunoștință completă despre limesul roman și dunărean al imperiului roman.

Dela dl St. C. Hepites, membru corespondent, se primesce spre a se publica în Anale lucrarea „*Studii de meteorologie agricolă. I. Condițiunile climatologice ale vegetațiunii viței de vie*“. Dl *D. Sturdza*, cu ocasiunea acestei comunicări, crede a face plăcere Academiei să-i aducă la cunoștință, că la serbările Academiei din Berlin doi din cei mai însemnați oameni de știință și membri ai acelei Academii i-au vorbit cu cea mai mare aprobare despre lucrările a doi colegi ai noștri. Neumayer, directorul institutului meteorologic dela Hamburg, cel mai mare în Germania, a vorbit cu cea mai deplină aprobare despre lucrările dlui Hepites și despre organizarea institutului nostru meteorologic; a spus că lucrările colegului nostru sunt la înălțimea științei și că institutul nostru este unul din cele mai bine instalate și bine organizate. Mommsen i-a spus că păstrează mare recunoștință pentru lucrările epigrafice și archeologice ale dlui Tocilescu și pentru inscripțiunile romane și grece pe cari dl Tocilescu le trimite Academiei dela Berlin pentru cele două mari colecțiuni pe cari ea le publică. Aceste lucrări — a spus marele istoric — sunt de întâia ordine. Lucrarea dlui Hepites se recomandă secțiunii științifice.

Dela dl St. C. Hepites se mai primesce spre a se publica în Anale scrierea „*Contribuțiuni la fizica globului V. Determinări magnetice în România*“. Se recomandă secțiunii istorice.

Dela Dl N. Iorga, membru corespondent, se primesce cererea de a face lectură în ședință publică despre documente istorice descoperite de dsa într-o călătorie dela Lemberg până la Marea Baltică și până în Olanda, documente relative la relațiunile — (întru cât interesează pe Români) — Poloniei cu Rusia și Danzigul, discursul regelui Poloniei după ce a învins pe Bogdan-Vodă, exerciții retorice latine trase din viața lui Ioan Vodă cel Cumplit, forma latină (poate autografă) a cronicei lui Miron Costin și altele. Cererea se recomandă secțiunii istorice, după propunerea dlui V. A. Urechiă.

Dl *N. Iorga*, care a publicat o serie de articoli într'un ziar francez din București, prin cari a insultat Academia și pe mai mulți membri ai ei, a fost respins de secțiunea istorică cu lectura ce voia să țină în ședință plenară. Discutându-se chestiunea în ședință plenară, s'a votat următoarea propunere iscălită de dnii B. P. Hașdeu și Dr. C. I. Istrati: „Față cu conlusiunea secțiunii istorice, Academia regretând atitudinea cu totul nejustificată a dlui Iorga, trece la ordinea zilei“.

IX. Cereri.

Dl *V. A. Urechiă*, vice-președintele *Ateneului Român*, arată că aceea instituțiune va deschide în curând publicului *biblioteca* sa donată de de-

functul comite Carol Rosetti și cere ca Academia să dăruiască publicațiunile sale acelei biblioteci. Se decide a se dăruii toate publicațiunile Academiei dimpreună cu publicațiunile istorice Hurmuzaki.

Dela direcțiunea liceului Petru Rareș din Piatra-Neamț se primesce cererea de a se da pentru biblioteca sa publicațiunile Academiei. Se decide a se trimite toate publicațiunile, dimpreună cu cele istorice Hurmuzaki.

X. *Învitări, Delegațiuni etc.*

Academia Română fiind invitată de *Academia regală prusiană* la serbarea de două sute de ani a înființării sale, a delegat pe dl secretar general D. A. Sturdza ca să asiste la acea serbare, ținută în săptămâna trecută, reprezentând Academia Română și ducând în numele acesteia și o adresă de felicitare. Adresa scrisă pe pergament și semnată de toți membrii delegațiunii, are următorul cuprins:

„Academia Română aduce felicitările sale cele mai călduroase Academiei regale prusiane de științe cu ocaziunea serbării a două sute de ani dela fundarea ei.

„Colonia lui Traian dela Dunărea-de-jos, după-ce a trecut prin multe secole de suferințe și de pericole, s'a renăscut, în a două jumătate a secolului al nouespredecelea, la o viață nouă sub domnia regelui Carol I, membru al glorioasei Case de Hohenzollern, care prin înțelepciune și eroism a știut să fundeze, în mijlocul celor mai mari greutăți, un stat deschis progresului și civilizațiunii, unde știința își are locul ei de onoare.

„Cu vie simpatie și venerațiune Academia Română, una din cele mai tinere Academii, trimite urările ei surorii mai mari, care prin membri ilustri este de două secole făclie luminoasă a științelor.

„Dorim Academiei Regale Prusiane să stea încă multe sute de ani îndreptătoare pe calea progresului omenirii.

„București, în 19 Martie, 1900*.

Congresul istoric polon din Cracovia. Se cetesce procesul verbal al secțiunii istorice pentru ședința dela 8 Martie a. c. Secțiunea exprimă dorința ca dl B. P. Hașdeu să fie delegat a reprezenta Academia la congresul Societății istorice polone, care se va ține la Cracovia în întâiele zile din Iunie 1900. Dl B. P. Hașdeu declară că-i este cu neputință a primi aceasta însărcinare.

Congresul geologic din Paris. Secțiunea științelor propune ca dl Gr. Stefanescu să fie delegat de Academie spre a participa la congresul geologic internațional, care se va ține în acest an la Paris, intervenind președintele la ministeriul instrucțiunii publice ca să acorde dlui Stefanescu mijloacele necesare spre acest scop. Propunerea se aprobă.

Dela dl comite de Marsy, președintele societății franceze de arheologie, se primesce o scrisoare, în care pe lângă mulțămiri pentru publicațiunile ce i s'au trimis ca membru onorar al Academiei, înștiințează că *congresul arheologic* al acelei societăți, la care Academia de mai multe

ori a fost represintată, se va ține în acest an la Chartres, și se va deschide la 27 Iunie n.

Dl *V. A. Urechidă* aduce la cunoștință că la 7 Aprile st. n. Italienii vor serba un iubileu, care interesează și pe Români și pe Academie, anume iubileul dlui *A. de Gubernatis*, membru onorar al Academiei și amic al Românilor. Dsa propune ca Academia să se asocieze și ea la serbarea acestui iubileu printr'o adresă de felicitare. Propunerea se primesce.

Dl *D. Sturdza*, constatând că reposatul *N. Dumba* a ajutorat pe dl *Gr. Tocilescu* la publicarea operei sale despre *Adam-Klissi*, propune ca Academia Română să trimită văduvei lui *N. Dumba* o adresă de condolență. Se primesce.

Societatea științifică din București și-a serbat iubileul de 10 ani la 23 Martie (5 Apr.), la care Academia a fost reprezentată prin *D. Gr. Stefanescu*. Invitarea s'a făcut prin *D. Dr. C. Istrati*, care cu această ocaziune a prezentat Academiei toate publicațiunile numitei societăți.

XI. Premiile Academiei.

La *Premiul Hagi-Vasile* de 5000 lei, care era să se decerne unei cărți scrisă în limba română și publicată dela 1 Ian. 1894 pân' la 31 Oct. 1899, al cărei cuprins să fie: *Istoria comerțului la Români* (sau alt subiect înrudit), nu s'a prezentat nici o lucrare.

La *Premiul Alex. Ioan Cuza* de 10,000 lei, împreună cu procentele acestei sume dela 1891 până la acordarea premiului, care era să se dea celei mai bune scrieri asupra subiectului: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea principatelor*, — nu a intrat nici o lucrare.

La *Premiul Statului Eliade-Radulescu* de 5000 lei, cu subiectul: „*Istoria Românilor din timpul domniilor regulamentare*“, nu s'a prezentat nici o lucrare.

La *Premiul Adamachi* de 5000 lei, care este a se da celei mai bune scrieri asupra subiectului: *Studii asupra Pelagrei*, s'a prezentat un manuscris, purtând devisa: „*Proximus tuus*“.

Dl dr. *Felix* cetesce raportul comisiunii însărcinate să examineze manuscriptul despre pelagră prezentat la concursul premiului *Adamachi*. Comisiunea propune ca autorului manuscriptului presintat să se acorde o parte din premiul *Adamachi* și să se hotărească premiarea unei a doua lucrări mai importante, pentru care se va publica un nou concurs cu program mai restrîns, anume pentru lucrări originale de laborator asupra constituțiunii chimice a porumbului stricat în raport cu porumbul sănătos, asupra etiologiei pelagrei, pe care apoi se va putea basa prevențiunea rațională. După o discuție mai lungă se pune la vot propunerea comisiunii, cu adausul să se dea autorului jumătate din premiul de 5000 lei, adecă 2500 lei. Resultatul votului: 17 bile albe, 3 negre contra. Președintele anunță că prin acest vot propunerea întrunind două

treimi, jumătatea premiului Adamachi (lei 2500) s'a acordat autorului manuscriptului despre pelagra cu devisa „Proximus tuus“. Cealaltă jumătate din premiu (lei 2500) urmează să se capitalisese conform regulamentului fondului Adamachi. Președintele P. Poni deschide picul în care se află numele autorului și constată că autorul e dl *dr. I. Neagoe*.

Premiul Năsturel-Herescu de 4000 lei. Comisiunea propune să se premieze poema dramatică „Iov“ tradusă de G. O. Gârbea. După o discuție mai lungă, se pune la vot premiarea traducerii „Iov“. Resultatul: 12 bile albe, 13 negre. Prin urmare premiarea s'a respins. — La cererea dlor Haret, Vulcan și Xenopol se pune la vot volumul „Clipe de liniște“ al dlui Al. Vlahuță, care în comisiune a întrunit 4 voturi pentru, patru contra. Resultatul: 14 bile albe, 11 negre; deci neîntrunind două treimi, se va pune la vot a doua oară. Din incidentul acesta se face propunerea, ca în viitor să se pună la vot în ședință plenară numai acele lucrări, cari în comisiune au întrunit majoritate. Primindu-se propunerea, cărțile cele ce au mai întrunit voturi în comisiune, nu s'au mai discutat în ședință plenară. În ședința următoare, punându-se a doua oară la vot cartea dlui Vlahuță, resultatul votului este: 17 bile albe, 8 negre. Întrunind majoritate de două treimi, premiul Năsturel-Herescu de 4000 lei, se acordă dlui *Al. Vlahuță*.

Premiul Adamachi de 5000 lei. Comisiunea propune ca premiul de 5000 lei să se împartă așa: Dlui Z. Boiu, „Semințe din agrul lui Christos“, 1500 lei; dlui Ionnescu-Gion, „Istoria Bucureștilor“ 1500 lei; dlui I. Găvănescu, „Curs de pedagogie“, 1000 lei; dlui D. G. Maxim, „Critica sistemului probelor“ 1000 lei. Discutându-se în ședință plenară, fracționarea premiului se admite. — Apoi se discută singuraticile lucrări și se pune la vot, întâiu lucrarea dlui *Z. Boiu*. Resultatul: 23 bile albe, 2 negre, prin urmare premiul de 1500 lei i s'a votat. — Se pune la vot scrierea dlui G. I. Ionnescu-Gion. Resultatul: 11 bile albe, 12 negre; prin urmare premiarea s'a respins. Se pune la vot premiarea lucrării dlui *Găvănescu*, resutatul: 21 bile albe, 3 negre; deci lucrarea s'a premiat. Se pune la vot lucrarea dlui Maxim, resultatul votului: 13 bile albe, 11 negre; neîntrunind două treimi, se va pune de nou la vot. În altă ședință i-s'a votat premiul de 1000 lei.

Premiul Statului Lazăr de 5000 lei. Comisiunea propune ca premiul să se împartă între: Cuza A. C., „Despre poporație“, — și Minovici M., „Putrefacția din punctul de vedere medico-legal și higienic“, dându-se fie-căruia câte 2500 lei. Plenul însă respinge divisarea. Se pune la vot întâiu lucrarea dlui *Cuza*. Resultatul: 20 bile albe, 2 negre; prin urmare premiul i s'a acordat.

Comisiunea de 9 pentru examinarea publicațiilor, cari se vor presenta la premiile anuale din 1901: Năsturel-Herescu de 4000 lei, Lazăr de 5000 lei și Adamachi de 5000 lei, se alege în persoanele membrilor: din secțiunea literară, A. Naum, Gr. G. Tocilescu, Iosif Vulcan; din sec-

țiunea istorică: S. Fl. Marian, V. A. Urechiă, A. D. Xenopol; din secțiunea științelor: P. S. Aurelian, Victor Babeș și A. Saligny.

Comisiunea premiului Lazar din 1901 pentru examinarea lucrărilor ce se vor presenta cu subiectul „Fauna ichtiologică a României“, se alege în persoanele d-lor Gr. Stefanescu, Dr. C. Istrati, P. S. Aurelian.

Premiul chineziateilor. În comisiunea pentru examinarea lucrărilor, cari se vor presenta la premiul Alexandru Ioan Cuza, din 1901, de 6000 lei, despre „Istoria critică asupra chineziateilor, etc.“ se alege Hașdeu, Vinc. Babeș și Xenopol.

Premiul istoriei literaturii dela Cantemir. Comisiunea pentru examinarea lucrărilor, cari se vor presenta la premiul Adamachi din 1901, de 5000 lei, „Istoria literaturii române dela Cantemir până la 1821“, se alege așa: Hașdeu, V. A. Urechiă, Xenopol.

Premiul Anastasie Făt. Comisiunea pentru examinarea lucrărilor ce se vor presenta la premiul Anastasie Făt din 1902, „Charta agronomică a României“ se compune astfel: P. S. Aurelian, P. Poni, A. Saligny.

În comisiunea premiului Neuschotz, (subiect juridic) se alege: Maiorescu, Negruzzi, Kalinderu.

XII. Constituirii.

Constituirea secțiunii literare pentru anul viitor s'a făcut realegându-se președinte Gr. G. Tocilescu, vice-președinte Iosif Vulcan. *Secțiunea istorică* s'a constituit realegându-se președinte V. A. Urechiă, vice-președinte C. Erbiceanu; secretar (pe 7 ani) V. Maniu. *Secțiunea științelor* s'a constituit astfel: președinte P. S. Aurelian, vice-președinte St. Fălcoian, secretar (pe 7 ani) Gr. Stefanescu. *Comisiunea pentru examinarea lucrărilor făcute în 1899—1900* se compune din membrii: Dr. I. Felix, I. Kalinderu, A. D. Xenopol. *Comisiunea financiară pe anul 1900* se alege în persoanele membrilor Sp. Haret, A. Saligny și Gr. Stefanescu.

Sesiunea s'a închis Joi 6/19 Aprile, alegându-se *președinte*: P. Poni, *vice-președinți* Iacob Negruzzi, V. A. Urechiă și P. S. Aurelian.

CUM SE FACE ISTORIA ARDELEANĂ.

Generalul Richard Gelich, care în timpul revoluțiunii maghiare din anul 1848/9 a lucrat în ministeriul de resboiu, în nemijlocita apropiere a lui Kossuth, în opul seu de o mare estensiune, în trei mari tomuri, ce poartă titlul „Magyarország függetlenségéi harcza“, descrie dela început până la 3 Octombrie 1849 (capitularea lui Klapka) toate fazele prin cari a trecut Ungaria și Ardealul; toate bătăliile, toate peripețiile. Produce toate proclamațiunile și corespondențele emanate din partea austriacilor și a maghiarilor; asemenea toate documen-

tele referitoare la urzirea, decursul și sfârșitul aceluia înfricoșat război, care a ținut 6 luni și i-a costat 84 de milioane. Cartea e scrisă în stil frumos și obiectiv. Dar, pe cât de mult studiu și cunoștință de cauză va găsi cititorul în acel op, din punct de vedere al activității și a valorii persoanelor conducătoare din ambele tabere răzbitoare, tocma atâta superficialitate și absolută necunoștință de cauză va găsi din punct de vedere românesc.

Gelich, întocma ca și Klapka, au fost informați despre Iancu de oameni, cari nu numai n'au cunoscut pe Iancu, dar nici idee n'aveau, că cine a fost Iancu.

Gelich face biografia tuturor bărbaților, maghiari și austriaci, cari au avut un rol mai însemnat în acea revoluție; și o face cu mare exactitate; iar despre Iancu iată ce ăice în Vol. III. la p. 385:

„Iancu, fiul unui avocat, precum a dovedit-o în decursul războiului, a fost un comandant isteț de guerilă, și în privința aceasta a făcut cauzei Împăratului un însemnat serviciu. După finea războiului i s'a dat decorațiune din partea Împăratului Austriei și al Rusiei, dar nu le-a primit. Când și-a făcut M. S. Regele prima călătorie în Ardeal, Iancu fusese însărcinat din partea episcopului valach Șaguna, ca să se prezenteze în fruntea unei deputațiuni de țărani, dar Iancu — fără d'ași fi încunoscintat de timpuriu refuzul — a absentat. Scurt după aceasta i-au scos vestea că ar fi nebunit și l-au arestat. Puțin după sugrumarea revoluțiunii maghiare, Iancu s'a făcut suspect pentru corespondențele lui cu țările străine, astfel a fost internat în anul 1852 în Triest. Mai târziu, întors acasă, ne mai găsind ocupațiune statornică, a devenit tot mai melancolic și a trăit ca musicant vagabund cu fluerul, în acele părți, unde odinioară-l adora; în urmă părăsit de toată lumea, a murit pe stradă, în înțelesul strâns al cuvântului, de foame“.

*

Generalul Klapka în opul seu: „Der Nationalkrieg in Ungarn und Siebenbürgen im Jahre 1848/9“, e și mai superficial în ceea-ce privește cunoștințele dînsului despre Iancu.

La pag. 190. Tom. II-lea, după ce a înșirat o sumedenie de neadevăruri despre faptele Românilor în acel resboiu civil înfricoșat, ajunge la persoana lui Iancu, despre care iată ce țice:

„Noi nu ne putem reține, ca să nu amintim în treacăt, că conducătorul acestei bande de ucigași, tăciunari, jefuitori — ale căror fapte întrec totul ce în timpul modern s'a înregistrat despre faptele sêlbaticе, săvîrșite în contra omenimei; fapte ce numai cu barbariile de pe timpul migrațiunii popoarelor se pot asemăna — a fost un anume Iancu. Adecă tocma acel om, care mai târziu în uniformă de oficer austriac, alătura cu Haynau și alți generali austriaci, decorat cu orduri dela doi Împărați, pășia cu mândrie, și a fost salutat de cătră tinerul împărat în Viena cu afabilele cuvinte: „Multum fecisti Iancu, vere multum fecisti“.

Că întreaga aceasta istorie este un neadevăr, n'am trebuință s'o mai spun. Se vede la moment că Klapka, care a fost un bărbat cult, onest și serios, a cădut jertfă vre unui intrigant malițios, care sub firma unei autorități, precum era Klapka, a vrut să batjocorească pe Iancu, vîrsându-și veninul în același timp și asupra M. S. Impăratului.

Că Klapka a fost un bărbat human, fără patimă, ne-o spune și generalul Gelich, istorisind un episod de pe timpul când Klapka era ministru de rêsboiu.

Venind odată vorba despre „Valachi“, un oficer de honveți a țis că pe resbelii de Valachi ar trebui stîrpiți. La auzul acestor cuvinte ministrul Klapka înfuriat s'a rêsțit asupra oficerului, țicînd: „Inseamnăți-o domnule, că nici o națiune nu se poate stîrpi, astfel nici Valachii“.

Klapka a fost cumnat cu socrul meu, cu una ocașiune l-am făcut atent la rătăcirile dînsului, cu privire la Iancu; iar el mi-a rêspons: „Eu pe Iancu nu l-am cunoscut; am scris așa precum m'au înformat Ungurii ardeleni. Cel ce se crede competent, me va rectifica“. Ceea ce eu am și făcut în biografia lui Klapka, compusă pentru Enciclopedia română.

Klapka și-a scris „Memoirele“ sale în a. 1850, iar opul suscitât „Der Nationalkrieg etc.“ în a. 1851 ca emigrant, în Londra, el a putut ușor greși. Ce să țicem despre biografia

lui Iancu aflătoare în „Dicționarul Contimporanilor“, scrisă în Bucuresci la anul 1898, unde se dice că: „Iancu s'a născut în Abrudbánya în Transilvania-Ungariei și s'a făcut cunoscut cu privilegiul mișcării din 1848 și 1849, la care a luat parte activă pe terenul politic și milităresc. Incepuse studii în teologie, dar mai târziu studiază dreptul și se așază ca avocat în Hermannstadt; însă spre a nu trăi cu Ungurii, se retrase la munte, unde trăi cu țeranii“.

Dintre toți istoricii maghiari, singur Dr. Jancso Benedek l-a studiat și apreciat pe Iancu astfel, precum face un judecător, când pronunță un verdict.

*

Catastrofa dela Abrud și pertractările de împăciuire, ce au premers între Dragoș și Iancu, se află descrise în opul lui Gelich, după isvoarele pe cari el le-a scos din cartea lui Csutak Kálmán „Aradi fogságom alatt irt adatok“, pe cari însă eu în biografia lui Dragoș la pag. 17 le-am combătut și redus la adevărata lor valoare.

Nou și de interes pentru istorie este interogatoriul lui Hatvany, cuprins în istoria lui Gelich Vol. III. pag. 107. Acesta ca întregire la cele publicate de mine în „Transilvania“ Nr. II. și III. din a. 1898, las să urmeze aici, astfel precum ni le spune Gelich: „Excesul nebun dela Abrud al lui Hatvany, dela 6—20 Maiu a costat cam 5450 de vieți unguresci; reboiul de rassă s'a potențat, a erupt iară cu turbare și a fost trebuință de putere armată îndoit mai mare ca mai nainte.

După sosirea lui Hatvany la Oradea-mare, comandantul de honveđi de acolo colonelul Cserey, a raportat la moment ministrului de războiu, generalului Klapka. Generalul Klapka a devenit într'o furie teribilă și a dis: „La moment trimiteți mandat la Oradea-mare, ca să-l trimită aici pe Hatvany în fere. Numai decât las să-l împușce pe mișelul acela“.

Un oficier a escortat pe Hatvany la Dobrișin, unde fu închis în temniță. În ziua următoare la mandatul guvernatorului (Kossuth) Hatvany fu internat într'un hotel.

La inițiativa lui Klapka, noi (Gelich) l-am provocat în scris, ca până de seară să-și dea răspunsul la următoarele:

1. Pentru-ce și-a părăsit stațiunea în Oradea-mare, unde avea să stea, ca substitutul lui Csutak?

2. Sciut-a că pertractările de împăciuire cu Valachii s'au început? Și dacă a știut, pentru ce a plecat la Abrud, și pentru ce a pășit în mod dușmănos, de oare-ce a fost avisat ca să nu înceapă nimic.

3. Lucrat-a oare din propria inițiativă?"

Acesta, firesce, a fost punctul *de căpetenie*. Celelalte puncte se refereau la operațiunile militare și la bătăile ce le-a suferit.

La 6 oare seara Hatvany și-a trimis răspunsul seu, pe o coală întregă, scris îndesat, în stil bombastic. Rectificarea lui n'a fost scrisă într'un ton, precum scrie omul, care scie ce mare responsabilitate îl apasă; din contră, a scris astfel, ca și când s'ar încrede în afacerea lui, apoi a terminat cu următoarele cuvinte fantastice: „De și am suferit înfrângere, bătălia dela Abrud totuși va forma punctul de strălucire în istoria maghiară. Am vrut să desarmez pe Valachi, pentru-că am vădut că pertractările de împăciuire nu vor duce la scop. Ei, dar anumita acea epistolă!“

Causa lui Hatvany a rămas în suspenso; Klapka a mers la Comarom (ca comandantul fortăreței). Noi nu peste mult am intrat cu triumf în Pesta; iar despre Hatvany nu s'a mai auzit. Și cine a cauzat toate aceste nefericiri? *Aceasta presupune se poate; dar' a o spune cu positivitate nu!*“

Până aici generalul Richard Gelich.

Ce s'a întâmplat cu Hatvany mai departe am spus-o eu în biografia dînsului, scrisă de mine pentru Enciclopedia română.

Auți lume și țeară, ce dîce Hatvany, acest betyár — că faptele lui și ale complicilor sei „vor fi un punct luminos în istoria maghiară“. Adecă ce fapte? jaful, omorul și siluirea? Fapte, prin cari a jertfit viața a lor 5450 Maghiari. Ne-o spune generalul Gelich, că din ambele expedițiuni maghiare au scăpat 7, și șapte husari și 50 infanteriști. Fapte, prin cari a ucis și jefuit sute și sute de Români; apoi punând mâna pe fruntașii Români, Butean, Dobra, Roman și alții, amăgiți de vorbele și promisiunile lui Kossuth, sugerate prin

nefericitul streber Dragoș, i-a ucis în mod canibal, infam și barbar. Faptele lui vor fi o eternă pată și rușine!

„Și cine a cauzat toate aceste nefericiri?“ se întreabă generalul Gelich; apoi tot el răspunde: „Aceasta presupune se poate; dar' a o spune cu positivitate nu“.

Cum nu!? pentru-ce nu se poate? Cel ce va ceti cu luare aminte „biografia“ lui Dragoș, scrisă de mine, acela va fi pe deplin luminat. „Igen de az a bizonyos levél!“ (Ei dar epistola aceea anumită.)

În munții apuseni erau trei versiuni despre acea epistolă: unii diceau că se referesce la scrisoarea lui Kossuth trimisă lui Hatvany; alții diceau că Dragoș a trimis acea epistolă; iar cei mai mulți credeau că plebanul romano-catolic Kovács, la care a tras d'a dreptul în cuartir Hatvany, ar fi scris epistola. (cf. biografia lui Dragoș pag. 17.)

La tot casul era bine, dacă generalul Gelich ar fi publicat epistola, altcum prepusul îndreptățit va rămâne asupra lui Kossuth, ca și când el afară de cunoscutul mandat trimis la Abrud și ajuns în mâinile Românilor, i-ar mai fi trimis lui Hatvany încă o altă epistolă, care l-ar fi înduplecat să între în Abrud.

La pag. 46 al „Memoriului“ seu, vorbind Klapka despre catastrofa, care a ajuns armata lui Hatvany, mai face o greșeală, sigur reu informat, iar nu cu intențiune, ca să apară bravura poporului român mai puțin glorioasă. El dice: „Hatvany după ce primise noaue trupe (Verstärkungen) năvăli din nou până la Abrud; dar aici a fost bătut și total nimicuit prin masele poporului, organizate deja prin ofierii și soldații austriaci, împărțiți între popor“. Aici să ne oprim nițel, să facem o mică parentesă: Nu este adevărat, că ar fi fost împărțiți între popor ofieri și soldați, ca să instrueze poporul. Un singur ofier a fost, căpitanul Ivanovici, un sârb din Bănat, un dușman al lui Iancu, care l-a și denunțat; dar acesta n'a făcut absolut nimic. Era un om bătrân, gras, greoiu, un trântor.

Recomând cetirea pag. 149 din „Partea a VI-a a Memoriului meu“, la care me provoc și trec înainte.

Iată și cheia secretului, pentru-ce umbla generalul Bem, un strateg de renume european, cu lapte și colac să câștige cu mijloace umane și onorifice, pe Iancu și pe Solomon. Despre Bem spun istoricii maghiari, că dînsul lucra de capul seu, cu ignorarea ministeriului maghiar, cu care nici că corespunda. Lui Bem i-s'a iertat aceasta, cu respect la renumele, la talentul și la superioritatea sa; mai târziu vîdînd Kossuth că pe asta cale nu merge, a pus pe Dragoș să însceneze *împăciuirea*: în urmă pe Hatvany să cuprindă cu puterea munții. Ascultați ce țice Klapka în „Memoriul“ seu tot la pag. 46: „Prin însemnatele avantaje, Valachii încreduți au ucis poporăciunea maghiară, au persistat în rezistența lor și n'au vrut să mai audă de pertractări de împăciuire. *Astfel, munții lor inaccesibili, cari mai târziu ar fi trebuit ca să ne asigure retragerea și să ne înlesnească continuarea războiului, au ramas în posesiunea dușmanului și au servit de basă la toate întreprinderile popoarelor ațitate în contra noastră. Hatvany fu predat tribunalului de războiu; ce pedeapsă a primit nu sunt în stare s'o spun*“.

Aș'! pedeapsă — ți-ai nimerit'o: „*kinek krisztus a barátja, az könnyen üdvezül*“, țice proverbul maghiar. (cf. biogr. lui Hatvany.)

Et horum meminisse juvabit!

Sibiiu, în 24 Aprile 1900.

Iosif Sterca Șuluțu.

DIN LITERATURA GEOGRAFICĂ A TRANSILVANIEI.

Scrierile geografice în secl. XIX.

Studiu de

Silvestru Moldovanu.

(Urmare).

1837.

Handbuch der Statistik und Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen, von I. H. Benigni Edl. v. Mildeberg. Hermannstadt, 1837, 1. vol. (3 părți).

Cartea aceasta, ca și descrierea graniței militare a lui Benigni, este o carte de valoare în literatura geografică a Transilvaniei. Ea are trei părți separate: partea primă se ocupă cu pămîntul țerii, cu locuitorii și produsele; a doua cuprinde geografia politică (constituția), iar a treia este

descrierea politică-topică a Ardealului. În toate trei părțile, dar cu deosebire în cele două dintăiu prevalează elementul statistic.

În partea primă descrierea fizică este scurtă, pe câte-va pagini și în liniamente generale. Mai pe larg se ocupă autorul cu locuitorii; ne dă numărul lor în total (2,034,373, socotind 1833 de suflete pe un mil □.) apoi caracterizarea fie-cărui popor, împărțirea după confesii, ocupații, starea socială, privilegiile etc.

Despre *Români* (pag. 11.) dă, că conform tradiției lor, ei se consideră a fi locuitorii băștinași ai țerei (Ureinwohner).

Îi crede de urmași ai Dacilor sau Geților romanizați după ocuparea Daciei, ceea ce „se constată prin mai multe dovezi, dar cu deosebire prin limbă“. Urmașii acestor locuitori romano-geți — dă el — s'au susținut în decursul emigrațiunii popoarelor în munți, ceea-ce îi pare a fi verosimil. Dar tot odată e de credință, că partea cea mai mare a Românilor de aji a imigrat mai târziu în Ardeal. În fine accentuând răspândirea lor în întreagă țara, ne dă numărul relativ al lor, dăcând că formează trei din cinci părți a întregii populațiuni.

La împărțirea după religii a locuitorilor ne dă numărul credincioșilor la romano-cat. (187,081, împărțiți în 15 diștrictes bisericesci), după șematismul diecesan, apărut la 1834. Tot asemenea ne dă numărul *Românilor gr. cat.* cu cifra de 551,989. Datul e luat din *șematismul diecesei române gr. cat.* care la anul 1835 a apărut pentru prima-dată. Numărul credincioșilor aparținători celorlalte confesii îl fixează aproximativ, lipsind șematismele. Pe *Români gr. or.* îi socotese a fi în număr de 800,000, dacă nu mai mulți. Astfel conform acestei calculații numărul Românilor trece preste 1,350,000 de suflete.

Productele sunt tratate pe larg după cele trei regne și în legătură cu ele se fac cunoscute măiestriile usitate pe acel timp în Ardeal și comerțul transilvan. Amintim, că tot aici (p. 85.) autorul ne dă o schiță scurtă, dar precisă și prețioasă a rețelei șoselelor, ce se aflau construate la 1837 în Transilvania.

Partea a doua, cum am amintit, se ocupă cu constituția țerei, cu chestiile justițiare, administrative, militare, și financiare, cu administrația bisericească și cu starea școalelor, etc. Expunerile sunt foarte minuțioase, esacte și ne dau o icoană completă asupra raporturilor politice-geografice, cari s'au menținut până la 1848. Între bisericile din țară sunt tratate în capitole separate ambele noastre biserici, conform stării lor de atunci și cu scurte repriviri istorice asupra lor.

Diecesa română gr. cat. era împărțită în 11 decanate, componându-se fie-care decanat din mai multe protopopiate. Numărul parochiilor era 1343.

Episcopia română gr. orient. avea 20 archidiaconi (protopopi), 16 administratori și trei vice-protopopi. Numărul parochiilor lipsește.

Tot în partea aceasta, în capitolul ultim (VII.) aflăm, pe lângă date despre așezămintele de binefacere, starea polițială, etc. și o expunere a

caracterului diferitelor popoare. Icoana, ce o face autorul în privința aceasta asupra poporului român, este aceeaș, ce o aflăm în schița lui despre granița militară. El scoate la iveală unele virtuți și însușiri bune ale noastre, dar nu se poate emancipa de sub influința scriitorilor anteriori și noue dușmănoși, cari ne atribuiau defecte imaginare și esagerate.

Partea din urmă este topografică descriptivă. Descrierea se face în ordinea districtelor politice, amintindu-se localitățile mai de frunte. La singuraticele localități se fac mici descrieri, se înșiră raritățile, se amintesc unele evenimente istorice, etc. Numărul locuitorilor lipsește pretutindenea, fiind în partea aceasta mai puțin reprezentate datele statistice.

Este de amintit, că la multe localități înseamnă în parantesă, ca și Marienburg la 1813, numele românesc al lor, dar cu mai puține greșeli, ca acela.

În urma părții topografice aflăm în două capitole separate: Descrierea graniței militare și o schiță a geografiei antice a Transilvaniei. Cea dintâiu este un extras din cartea autorului dela 1821 (1837), iar cea din urmă este geografia vechei Dacii, după cunoștințele de atunci.

La sfârșitul cărții sunt adause două registre de localități în ordine alfabetică. În cel dintâiu sunt înșirate toate localitățile țerii, după numirile ungurești și cu indicarea districtelor, la cari aparțin. Al doilea este registrul numelor românesce și germane al comunelor.

În general cartea aceasta a lui Benigni cuprinde o mare bogăție de date și este, cum am amintit, un izvor geografic de valoare.

1838.

Statisticalai jegyzetek a torockói vasbányákról. Nagy Ferencztől. (Nemz. Társalkodó, 1838. sem. I. p. 46—48).

O mică publicațiune statistică despre cohurile din Trăscău și despre cantitatea ferului prelucrat în anul 1837. Datele sunt luate din izvor oficial și astfel merită atenție.

*

A Maroson, mint Erdély legnagyobb folyóvizén, mostan divatózó kereskedésről s ezt nagyon hátráltató okokról. (Nemz. Társalk. 1838, sem. I. p. 137—143 și 145—150).

Autorul necunoscut ne arată modul de navigațiune pe Mureș, cum se făcea aceasta în deceniul al patrulea în secl. XIX; înșiră articlii de comerț și pedecile ce întimpina navigația. Descrierea acestor din urmă e foarte amănunțită. Autorul urmărește cursul riului, începând dela locul, de unde plecau plutele și până la vârsarea lui în Tisa. Astfel înșiră pas de pas toate pedecile, cari stăteau în calea plutelor, precum stâncile, morile, iazurile etc. Publicația cuprinde mai multe date de însemnătate.

1839.

Szebenszék népességi viszonyai 1837. végével. (Nemz. Társ. 1839, I. pag. 71—72).

Este un mic studiu statistic asupra numărului locuitorilor și raporturilor populației din fostul scaun al Sibiiului pe anul 1837. Publicația nu este de valoare deosebită.

*

Reminiscentiák 1837-ről. (Nemz. Társ. 1839. I. p. 73—136, II. p. 183—214).

Descrierea unei călătorii, ce a făcut-o autorul anonim în 1837 în țara Bârsei și în ținuturile sudice ale scaunelor secuești Ciuc și Treiscaune. Autorul ne dă mici icoane despre unele peisagiuri, face cunoscute instituțiile, zidurile principale și alte monumente din comunele aflătoare în partea locului, etc. Descrieri mai minuțioase ne dă despre Brașov, Covasna și împrejurime, Chezdi-Oșorheiu, despre lacul St.-Anei, peșterile din muntele Büdös, etc.

Amintim, că privitor la numele latinesc al Brașovului, *Corona*, autorul face observarea, că acest nume, după cum cred unii, se derivă dela cetatea de pe culmea Tâmppei, care este ca și o coroană a orașului dela poalele Tâmppei. Se scie însă, că acest nume este cu totul de altă origine.

*

Erdély ismertetése földtani tekintetben. (Nemz. Társ. 1839. I. p. 177—181).

O publicație geologică de puțină valoare. Se discută teoria formațiunii suprafeței Ardealului, în deosebi a văilor principale (Olt, Murăș, Someș, Arieș, etc.). Expunerea însă e superficială și autorul se servește de unele date greșite. Între altele el e tot de credința, că poziția longitudinală a Ardealului este între 46—49°. Originea stâncilor pleșuve o aduce în legătură cu potopul biblic, etc.

*

Statistikai adatok Erdélyről. (Nemz. Társalk. 1839. I. p. 185—186).

Un autor anonim ne dă statistica comunelor și a locuitorilor, numărul credincioșilor aparținători la diferitele confesiuni și numărul preoților pe anul 1838, atât din Ardeal, cât și din „partes adnexae”. (Suma totală a locuitorilor: 1,902,933, fără părțile anexe: 1,694,831). Nu ne spune însă izvorul, de unde și-a luat informațiile și datele nu consună cu datele oficiale, compuse în acest an pe baza conscripțiilor comitatense și bisericesti.

*

Teke népszokásaival, 1837, Köváry Lászlótól. (Nemz. Társ. 1839. II. p. 171—3, 180—1).

Sunt câteva descrieri scurte, dar interesante din viața poporului săsesc din Teaca, mai cu seamă în ceea-ce privește economia câmpului, portul, unele obiceiuri bisericesti, etc.

*

Siebenbürgens geographisch-, topographisch-, statistisch-, hydrographisch- und orographisches Lexicon, bearbeitet und alphabetisch geordnet von Ignaz Lenk von Treuenfeld, Wien, 1839. 4 vol.

Primul dicționar geografic al Transilvaniei, în 4 volume (fie-care dela 300—480 pag.). E făcut cu mare aparat științific, cu studiu și multă

sirguintă, astfel, că poate sta alătura de produsele contemporane de acest gen, apărute asupra țărilor culte din Europa. Nisuița autorului este a fi esact și a ne da descrieri minuțioase și marcate. In cele 4 volume ale dicționarului se cuprind toate localitățile țerei, până și cătunele, apoi districtele politice și filialele lor, cu descrieri detaiate. La fie-care district și localitate autorul ne precisează poziția, naționalitatea și religiunea locuitorilor, legătura postală, comunele mărginașe cu direcția așezării lor, apoi raritățile mineralogice și evenimentele istorice mai însemnate, etc. Se indică mai departe fie-care localitate la care district politic aparține și așezarea ei după regiunea apelor. Din statistica locuitorilor se dă numărul credincioșilor rom. cat., la localitățile unde există astfel de credincioși, și statistica locuitorilor la comunele grănițerești.

Din hidrografie se dau toate apele curgătoare și lacurile, chiar și pârările cele mai neînsemnate (perenice) însemnând la fie-care locul isvorului, regiunea de ape, la care aparține, localitățile de pe maluri, podurile mai însemnate, etc.

Din orografie autorul ne face cunoscute toate șirurile de munți și de dealuri, direcția extinderii lor și văile mărginașe, apoi piscurile de munți și dealurile, pasurile și căile, etc.

Impărțirea și gruparea șirurilor de munți și dealuri este naturală. Poziția localităților, apelor, piscurilor și dealurilor, etc. unele față de altele este cât se poate de precisă. Districtele politice se determinează prin grade geografice, șirurile de dealuri și piscurile sunt determinate prin districtele politice, în cari se află și prin riuri și munții mărginași, poziția localităților se fixează prin districtele politice și regiunea apelor. Depărțările se marchează în oare.

In afară de aceste aflăm în dicționar date prețioase (la literele respective) asupra țerei (Siebenbürgen) în general, apoi asupra hidrografiei ardelenene, a postelor, orașelor, națiunilor, etc. și date privitoare la diferitele confesii. Aceste sunt tot atâtea capitole ale geografiei ardelenene.

Acesta e, pe scurt schițat, cuprinsul dicționarului geografic al lui Lenk. Dar pe lângă cuprinsul său bogat și de valoare, are și părți defecuoase. Astfel lipsesc în mare parte din el datele ipsometrice și datele statistice ale locuitorilor, (afară de cele amintite mai sus). Aceasta însă nu provine din vina autorului, ci mai mult din cauză, că pe acest timp literatura noastră geografică nu dispunea încă de astfel de date sigure.

Afară de aceste în dicționar sunt neamintite minele și, la hidrografie, cascadele, iar depărțările nu se exprimă în măsură longitudinală, ci în oare.

Dar aceste scăderi și greșelile mai mici, ce se găsesc ici-colea în dicționar dispar față de cuprinsul valoros al lucrării. Datele autorul le-a adunat parte din lucrări eșite în tipar, parte mare însă și le-a procurat dela oficiile publice, precum dela guvernatorul țerii, dela consistoare, dela oficiile militare, etc. și astfel sunt demne de credință. In ori ce cas autorul

și-a câștigat un merit neperitor, compunând prin un lung studiu de ani de zile și cu mare sirguintă un op de valoare însemnată, de care s'au folosit și se pot folosi și azi geografii.

Ce se ține de numirile românesci, autorul le înseamnă toate și e foarte just față de limba noastră. La numiri el folosește de obicei ortografia maghiară, dar dă și numele românesc al fie-cărei localități, nu numai la descrierea specială, ci și separat. S. e. *Szibij* siehe Nagyszeben, unde e descrierea specială; *Turda* siehe Torda; *Turnișor* siehe Kistorony, etc. În privința aceasta e atât de consecuent, încât explică la litera *V.* și cuvântul *Varmegia* și înșiră toate comitatele cu acest nume românesc, precum *Varmegia Himidori*, *Varmegia Klusulu*, *Varmegia Zarándului*, etc. avîsându-ne la fie-care la descrierea ei specială.

Numirile înălțimilor le dă aproape toate românește, de oare-ce, după cum ne spune în prefață „*die meisten sind walachisch, die wenigsten ungarisch oder deutsch*“. Mai departe autorul dă date detaliate despre bisericile române, despre poporul nostru, etc.

Ca cetitorii să vadă modul de descriere al lui Lenk, vom da aci în traducere doi articoli, unul descrierea unei localități și al doilea descrierea unei înălțimi.

Iată un exemplu de descriere de localitate:

Alsó-Arpaş, rom. Arpașu-din-jos, un sat în cercul Porumbacului, din districtul Făgărașului, care în parte mare e militarizat, iar partea mai mică aparține familiei grofești Teleki. E locuit de soldați grănițeri români și provinciali români, are o parochie și biserică greco-unită și greco-neunită și aparține ca filială parochiei catolice din Porumbacul de jos. În acest sat este o poporațiune militarizată de aproape 490 de suflete, cu un sublocotenent și 36 de soldați, cari se țin de a opta companie a primului regiment român de graniță, iar cam a treia parte a poporațiunii nu e militarizată. Acest sat se află în regiunea de ape principală a Oltului, în teritoriul filial al pârului Arpaș. în depărtare de $\frac{3}{4}$ oare dela proxima stațiune postală Ucea inf. spre vest, la $1\frac{1}{2}$ oare din jos de Arpașul sup. lângă riul Valea Arpașului mare, care se varsă în Olt, pe laturea stângă, în depărtare de $\frac{1}{4}$ oară din jos de sat. Se mărginește cu teritoriul comunelor: Ucea inf. la O. spre S.; Ucea sup. la SO. spre S.; Arpașul sup. la S. SV. și Scorei la V.

Exemplu de descriere de înălțime:

Tataru, un munte hotarnic între Valachia, scaunul filial al Tălmaciului și scaunul săsesc al Sibiului; aparține șirului sudic de munți, între munții Gavan și muntele Fedeleșului, în depărtare de $2\frac{1}{2}$ oare dela Sebeșul sup. în direcție spre S. și S. spre O.

DOCUMENTE ISTORICE.

*Copie din protocolul de circulare al s. biserici din Maidan pre anii 1783 până în Iunie 1792. *)*

I. Decorarea preoților Iorgovici din Varadia.

Nr. 3/791.

Bine încuviințate protopresvitere și totă preoțimea din protopopiatul Varadiei.

Alor sfințita împărăteasca crăiasca și apostoliceasca mărire, din iubirea de dreptate cea după năravul său dedindîi pre fiește care credincios și câștigat de bine supusul al său cu vrednică plată, al dăruî și cu aceia pre el spre îndemnarea altora cu cununa de cinste și de laudă a l'îpodobi bine au voit sēmnul său cel nou, mai ales preoțimei nōstre al mărturisî, pentru-că bine pomenita alor împărătească mărire au privit spre totă smerita cerere a celor doi preoți ai nostri adecă: a preotului Marco și a fiului său Ioan Iorgovici parochului din Varadia, cari într'aceia câștigările de bine ale sale leau arătat, pre cum ei nu de mult în anul 1788: în vremea cînd au fost năvălirea turcească, și cînd au urmat dintr'aceia fugăria atuncea pe unele și pre multe niamuri din Varadia, mărcina și din Vraniuț; au sfătuit să nu fugă; și aci dinpreună cu ei ca un credincios, păstoriul preotul Marco rămîind în credința monarhului și a moșiei nōstre au fost îndemnători și porția Turcilor n'au dat, eară preotul Ioan pre cei ce în nevoi sau aflat și în fugă au fost nu iau lăsat singuri ci dimpreună cu ei în fugărie au fost: pre aceia îndemnândui cătră credința împăratului nostru, iarăș la vremea în satele lor iau adus cătră aceia cel dintii cerșind cătane dela Virșeț pentru apērarea satelor acelora singur înainte mergători au fost și pentru hrana și ținerea lor o vreme sau câștigat încă și pentru paori, dela Varadia care pe strimbătate au fost prinși dela execuția cea groasnică care la Dēntea sau făcut, prin mijlocirea sa iau mintuit.

Acestea tōte mainainte ispitindule a lor mărire și crăirea sa pentru vrednica câștigarea sa de plată amîndurora acelora mai sus pomeniți preoți tatălui și fiului cite o colaină de aur care închipuesc fața cea prea înaltă împărătescă cu milostivire a le dăruî bine au voit, de unde chiar sē pōte vedea ce felî de apătare răsplatire, celor ce cu credință loruș bine au câștigat de mila a lor māririî urmează și cit este de frumōsă și ca cinste cu darurile împărătesci a sē desfăta.

Pentru aceia și bine încuviințeniîi vōstre cu chipul miliî acestia împărătesci îndemnați-vē spre credința împăratului și spre totă slujba ceia ce cunună de cinste și de slavă voavă vē pōte câștiga căci că singură uimireă; Vōstră vē dă voavă spre aceia prilej ca în totă vremea sē propovedui, 36. biserică cuvēntul lui Dzeu adese ori pentru ca sē sporească roada a tutēntul bunătăților între sufletele cele dela Dzeu voavă incredințate iaste căștî de bine dela Dzeu și dela împăratul învățați pre iei în catihizație, 1703.

*) În protocol sunt scrise cu cirile.

să teamă de Dzeu, poruncile cele sfințite să le îplinească, de tot răul să se ferească împăratului credincios să fie și căpeteniile sale să cinstescă iată slava și cinstea preotului; înbărbătațivă întru aceia și mai virtos râvnind ca școlile cele de prin locuri bine să sporească adecă la totă neajungerea școlilor să fiți întru ajutoriu pre părinți neincetat săi povățuiți ca pruncii săi la școlă să-i trimită arătându-le cită norocire în totă viața lor și spre mintuirea cea de veci de acolo atirnă luați aminte ca în școlă și în biserică totă buna rinduélă să împărătescă și spre folosul și sporiul școlilor să purtați grija și fiind vreunul din preoți așa rivnitori școlilor și pe sine indemnători arătindu-să iată spre acela mila împărătescă iaste gata.

Deci iarăș prin acesta prilej datorindum bineincuvințenii voastre le aduc aminte incredinținduvă ca deșteptați și cu totă voea acelea să împliniți pentru ca înainte lui Dzeu fără de rușine să stați și milii cei împărătesci și dragosti méle cei archipăstorești să Vă puteți invrednici.

Data în Vêrșeț, 5 mai 1791.

Iosif Ioanovici Șacabent.

Episcop.

II. Decorarea preotului Valuțanu din Calina.

Nr. 27 Copie.

Bine incuvințate protopresviter și parochialnicilor preoți din protopopiatul Varadiei.

La cererea cea a totă aplecată a preotului Vasilie Valuțanu parochului din satul provincialnic Calina, care cu întărirea recumindației mele pentru câștigările sale de bine cele ce în vremea răsmeriții cei turcesci care de curind sau sfinșit leau făcut a lor măriri înainte sau adus; din privirea căci el mainainte pomenitul preotul Vasilie cu atestaturile sale cele vrednice de crezemint au mărturisit că în anul 1788 cind au fost năvălirea Turcilor în Bănat și dintru aceia au urmat fuga atunci el ca un păstor credincios indemnind pe parochialnicii săi cătră credința monarhului și a moșii lor, cu ei la Duenecea au mers unde dimpreună cu lăcuitorii cei ce au fost rămas din fugărie așa fel de rindueală pentru paza locului aceluia au făcut cit el cu vitejiia sa dela toți au gonit frica și chip de netemere tuturor au arătat pre cari și așa de mână i-au purtat și iau povățuit cit obștii cei de acolo nici o pagubă dela nepretin sau dela oamenii cei răi nu sau intimplat încă au mai mărturisit el preotul Vasilie precum el de pururea cu purtarea cea de laudă în ce chip întru chemarea sa au fost cu prilej așa și întru totă slujba ceia ce să apleacă cătră folosul cel de obște au fost râvnitoriu.

Deci din privirea spre aceasta a lor împărătească crăiască și apostolică mărire prelingă prea milostivul său Decret cel ce prin Înalt slăvita Iliricească cancelarie de curte, lui câștigatului de bine preotului Vasilie eastă trimisă cu care de bună voire sa cea prea înaltă îl incredințeză încă ca un semn de mila sa cea prea înaltă și ca o vrednică răsplătire câști-

gărilor sale de bine o colaină de aur ai dăruî și ai trimite bine au voit de unde chiar se pôte cunoște că tuturor oamenilor celor căștigați de bine și celor ce se arată aleși îndemnători spre bine prea înalta împărătesca milă vrednici răsplătiri le înparte.

Pentru aceia înscințînd bine încuvințeniilor voastre acêsta prea înaltă milă care asupra preotului acestuia căștigată de bine au urmat nu trece cu vederea prin acest prilej, și pre voi cătră acêsta credință a vë îndemna, și a vë povățui pentru că singură chemarea voastră nū numai în vremea de răzmeriță ci de pururea și în tótă vremea se dă voavă prilej, și cale ca să vë puteți face pre sine căștigători de bine adecă cînd veți face din destul datorințelor chemării voastre, cînd veți propovedui cuvêntul lui Dzeu, cînd veți povățui norodul spre calea mântuirii, cînd veți umbla înaintea lor cu chip de fapte bune cînd veți fi rivnitori rînduelii cei bune a bisericii cînd veți lua aminte folosul și curgerea școalelor și cînd veți sta cu toată inima ca școalele cele de prin locuri se fie într'o bună stare și întru învățături folositoare bine să înflorêscă cu așa fel și încă și cu altele acestora asemenea lucruri totdeuna (în vreme de pace) aveți prilej și cale deschisă ca să vë puteți arăta pe sine aleși îndemnători de bine și mila cea împărătescă să o puteți căștiga.

Care numai pentru a voastră înșivă știre și pentru ca să urmați căștigărilor de bine a mai sus pomenitului preotului Vasilie bine încuvințeniilor voastre înștințez iară pelingă aceia vă și incredințez ca cu prilejul acesta toți să vă indeletniciți din destul a face datorințelor sale și cu acelea să vă dobîndiți voavă cununa mării și a cinștii.

Datã în Vêrșet, în 31 Dekemvrie 1791.

I. Șacabent.

Episcop.

Cum-că aceste circulare întru toate asemenea cu cele din protocol sunt, dar descrise cu litere latine, adeveresc.

Maidan, în 10 Aprile n. 1900.

Sofroniu Liuba.

învățator.

SCIINȚĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ.

Bibliografie.

Publicațiunile ministeriului cultelor și instrucțiunii publice și ale Academiei Române. Documente privitoare la istoria Românilor culese de *Eudoxiu de Hurmuzaki*. Publicate sub auspiciile Ministeriului cultelor și instrucțiunii publice și ale Academiei Române. Vol. IX. Partea 2, 1751—1796. Cu indice alfabetic pentru vol. VIII și IX (1—2). Bucuresci. Stabilimentul grafic I. V. Socec, 1899. 438 pag. 4° mare.

Documente privitoare la istoria Românilor. Urmare la colecțiunea lui *Eudoxiu de Hurmuzaki*. Suplementul II. vol. III. Fâscioara 1 1641—1703. Documente culese din archive și biblioteci polone; coordonate, adnotate și

publicate de *Ioan Bogdan*, cu traducerea franceză a documentelor polone de *I. Skupiewski*. București, 1900, 312 pag. 4° mare.

*

Fragmente din istoria Românilor de *Eudoxiu Baron de Hurmuzaki*. Sub auspiciile Ministeriului cultelor și instrucțiunii publice și ale Academiei Române. Tomul al doilea. Traducerea făcută de *Ioan Slavici*. București. Stabilimentul grafic I. V. Socec, 1900, 296 pag. 8°. Prețul 4 lei. Acest volum cuprinde istoria bisericii române din Ardeal.

*

Istoria Legii noaue, scrisă de *Dr. Victor Szmigelski*. Tomul II. *Isus ca preot*. Cu aprobarea Preaveneratului Ordinariat metropolitan gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș. Balázsfalva (Blaș) 1900. Tipografia seminarului arhidieceșan, 320 pag. 8°. Prețul 3 cor. 40 fil. sau 4 lei. Editura autorului. Autorul împarte acest volum în 6 părți, tractând în partea I. despre cina cea de taină; în partea II. despre testamentul lui Mesia; în partea III. despre cele petrecute în grădina Getsemani; în partea IV. despre osindirea lui Isus; în partea V. despre calea crucii, și în partea VI. despre cele întemplate pe Golgota. Și volumul acesta, ca și cel precedent, prin metotodul, după care autorul tractează istoria sacră, este de netăgăduită valoare literară. Autorul comentând fie-care moment din viața, activitatea și patimile Mântuitorului ne prezintă o lectură din cele mai atrăgătoare și edificatoare pentru fie-care creștin. Recomandăm și acest volum în deosebi preoțimii noastre, căreia la compunerea de predici îi va face cele mai bune servicii, cu atât mai virtos, că autorul destinează venitul curat pentru formarea unui fond provincial de salarisare a preoților și învățătorilor.

*

Predice ocașionale și funebre, de *Dr. Em. Elefterescu*, membru al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, membru fondator al societății de lectură „Inocențiu Micu Clain” din Blaj, și alte societăți culturale. Tomul II. București, tipografia Gutenberg, Ios. Göbl, 1900. Un vol. de 220 pag. 8°. Prețul 4 lei. Pentru Austro-Ungaria 3 cor. 50 fil. Cuprinde 11 predice pentru cununii; 13 predice ocașionale, și 29 predice funebre. Aceste predice comandate de odată cu „Predicile pe Dumineci și sărbători” ale autorului, apărute mai înainte, costă numai 5 cor. 50 fil., iar pentru România 7 lei. Recomandăm aceste predice preoțimei noastre căreia-i vor face de sigur bune servicii. Predicele sunt ținute într’o limbă românească frumoasă și la înțelesul poporului.

*

Epistola pastorală a Preainalt Sântiei Sale Monseniorelui arhiepiscop latin de București, *Iosef-Xaver de Hornstein*, adresată clerului și credincioșilor eparchiei de București, cu ocașiunea păsirilor 1900 și a iubileului anului sânt. București, tipografia Gutenberg, Ioseph Göbl, 1900 30 pag. 8°.

Din literatura străină.

„*Szásadok*“. Disponând cu excepțiunea anilor: 1871, 1872, 1874 și 1895, de colecțiunea revistei „*Szásadok*“ (1867—1900), organul societății istorice maghiare din Budapesta, credem a face un serviciu oamenilor noștri de litere, publicând în aceasta rubrică de astădată repertoriul materiilor de interes special românesc, cuprinse în aceasta bogată revistă istorică dela început până la finea anului 1899. Astfel găsim în anul

1867: Antichitățile romane descoperite la Mureș-Portus.

1868: Numiri topografice din Ungaria, de Pesty Frigyes. — Kenefieștii în secl. XIV și XV, de Szabó Károly. — Memorialul lui George Basta către împăratul Rudolf în privința Ardealului dela 1602, de contele Teleki Domokos sen.

1869: Despre cetatea Hunedoarei, de Schulcz Ferencz. — Scrisoarea lui Ioan Hunyady dela 1444, de Wenzel Gustav.

1877: Dare de seamă asupra cărții lui Jung „*Roemer und Romanen*“, de Hunfalvy Pál.

1878: Istoriografia română (Istoria critică a Românilor. Pământul Țerii-Românesci. Vol. I. Întinderea. Nomenclatura. Acțiunea naturei, de B. P. Hașdeu. București, 1875). Recensiune. — George Șincai și cronica sa, de Hunfalvy Pál. — Istoria Banatului și comitatului Severinului, de Pesty Frigyes. Dare de seamă, de Dr. Ortway Tivadar.

1879: Martin Bolla și Carol Eder și inolatul valach în Ardeal, de Hunfalvy Pál. Arhiva națională română, de Thalloczy Lajos.

1880: Anonymus despre Valachii ardeleni, de Dr. Réthy László. Dare de seamă.

1881: Contribuire la biografia lui George Șincai, de Jakab Elek.

1883: La originea Românilor.

1886: Originile Craiovei. — Catechismul valach, de Hunfalvy Pál. — Teiușul și împrejurimea, de Dr. Orbán Balázs. — Pič J. L., Die rumänisch-ungarische Streitfrage. Dare de seamă de Pauler Gyula.

1887: Formațiunea limbei și națiunei valache, de Dr. Réthy László. — Adaus la opul lui Réthy. „Formațiunea limbei și națiunii valache“, de Hunfalvy Pál. — Comitatul Hunedoarei și Huniadescii, de Csánky Dezső. — Raport asupra arhivei bisericii gr.-cat. din Hunedoara, de Sz. K.

1888: Despre colorile naționale de odinioară ale Ardealului, de Jakab Elek — Resboaietele dacice ale lui Marc Ulpiu Traian, de Király Pál. — Numirile topografice ale Ungariei, de Pesty Frigyes. Dare de seamă. — Elemente maghiare în limba valachă, de Alexics György. Dare de seamă, de Hunfalvy Pál. — Originea Rumenilor. (Conferența lui Hunfalvy Pál la congresul orientaliștilor din Viena); dare de seamă. — Aparițiunile mai noue în istoriografia rumenă; dare de seamă de Jakab Elek.

1889: Documente privitoare la istoria Românilor, de Nicolae Denesușianu. Dare de seamă. de Dr. Darvai Móricz. — Istoria Românilor din Dacia Traiană, de A. D. Xenopol Vol. I—IV. Recensiune, de Hunfalvy

Pál. — Comitatul Maramureşului şi Valachimea în secl. XV, de Dr. Csánky Dezső. — Studiu asupra diplomelor maramureşene, de Dr. Ioan Mihályi.

1890: Despre arhivele publice din Făgăraş, de Szádeczky Lajos. — Alternative la etnologia română, de Hermann Antal. Recensie. — Basa de drept a domeniului Branului. Procesul secular al oraşului Braşov cu Săcelenii. — Românii şi pretensiunile lor, de Hunfalvy Pál. Recensie. — Românii, de Hunfalvy Pál. Recensie, de Jakab Elek. — Epoca Huniades-cilor în Ungaria. Vol. VI. de Dr. Csánky Dezső. Dare de seamă, de Tagányi Károly.

1891: Ulpia Traiana Augusta Colonia Dacica Sarmizegetusa Metropolis. Capitala Daciei, Grădiştea de aşi în comitatul Hunedoarei, de Király Pál. Dare de seamă. — Obiectele de suvenire ale lui Pavel Kray.

1892: George Rákóczy II. şi seimenii valachi, de Th. L. — Genealogia familiei muntene Năsturel, de Veress Endre. — Perirea Aiudului în 1849, de Szilágyi Farkas. Recensie de Makkay Domokos. — Publicaţiuni istorice valache, de Dr. Réthy László. — Publicaţiunile istorice ale guvernului român.

1893: Mineritul de aur al Romanilor în Dacia, dl Király Pál. — Dr. W. Rudow: Geschichte des rumänischen Schrifttums bis zur Gegenwart. Dare de seamă, de Dr. Réthy László. — Moldován Gergely: „Ungaria“; dare de seamă de Veres Endre.

1894: Revoluţia lui Horia în partea Ungariei, de Márki Sándor. — Ionescu-Gion: Duşmanii lui Mihaiu Viteazul. Recensie. — Moldován Gergely: „Ungaria“; dare de seamă dl Veres Endre. — Szádeczky Lajos: Istoria Transilvaniei şi a lui Mihaiu Viteazul; dare de seamă de Mika Sándor.

1896: Rolul cataractelor super. ale Dunării de jos în istoria Romanilor până la păşirea lui Traian, de Téglás Gabor. — Jung: Fasten der Provinz Dacien; dare de seamă, de T. G. — N. Jorga: Philippe de Mézières (1327—1405) et la Croisade au XIV-e Siècle; dare de seamă, de Kropf Lajos. — A. D. Xenopol: Histoire des Roumains de la Dacie Trajane depins les origines jusqu'à l'union des principautés en 1859; recensie, de Kropf Lajos.

1897: Radu Negru, întemeietorul patriei, de Kropf Lajos. — Jancsó Benedek: Istoria şi Starea actuală a aspiraţiunilor naţionale române; dare de seamă de Moldován Gergely. — Dr. Karácsonyi János: Ocuparea patriei şi Transilvania; dare de seamă, de X. Y. Z.

1898: Documente privitoare la istoria Românilor, culese de Eudoxiu de Hurmuzaki; dare de seamă, de Kropf Lajos.

1899: Despre originea Valachilor ardeleni, de Kropf Lajos. — Puşcariu: Date istorice privitoare la familiile nobile române; dare de seamă, dl Jancsó Benedek.

(nt).

Nr. 274—1900.

Proces verbal

din 10 Maiu 1900. Ședința ordinară a comitetului central al Asociațiunii.

Președinte: Dr. *Ilarion Pușcariu*. — Notar: Dr. *Ilie Beu*. — Membrii prezenți: *Zacharia Boiu*, *Partenie Cosma*, *Ioan Crețu*, Dr. *Ilie Dăian*, Dr. *Corn. Diaconovich*, *Nicolau Ivan*, *G. de Maxim*, *I. Papiu*, *I. Popovici*, Dr. *Eus. R. Roșca*, *Iosif St. Șuluțu* și *N. Togan*.

78. Cu *verificarea* procesului verbal al ședinței de aji

Se încredințează dnii: *Zacharie Boiu*, Dr. *Corneliu Diaconovich* și *Ioan Papiu*.

79. (167—1900). Se prezintă raportul comisiunii, ce s'a emis prin concludul Nr. 198 din 9 August 1899 pentru studiarea propunerii făcute de membrul ordinar *Aurel Milea* în adunarea cercuală a despărțământului „*Sibiu*“, relativ la *înființarea în internatul școlii civile de fete a unui despărțământ cu taxa minimală de fl. 16.*—, în care să-și poată întreține fetele lor și acei părinți, pentru cari taxa actuală e prea mare. Comisiunea înaintează în legătură și un proiect de budget pentru școala civilă de fete pe anul școlar 1900—1901, care proiect are de basă o taxă de fl. 20.— lunar pentru întreținerea în internat.

Propunerea dlui *Aurel Millea* nu se primesce. Raportul comisiunii se transpune comisiunii, ce se va încredința cu revizuirea rațiociniului școlii civile de fete și a bugetului ei.

80. (231—1900). Directorul executiv al institutului „*Albina*“ aduce la cunoscința comitetului central, că adunarea generală din est an a nuntii societăți din cuota de binefaceri a donat 2000 coroane pentru trebuințele școlii civile de fete.

Donațiunea institutului „*Albina*“ se primesce cu mulțumită. Oficiul de cassă se autorizează a ridica suma amintită.

81. (236—1900). Dl *Simeon Stoica*, autorul scrierii „*Dietetica populară*“, prin hârtia sa dto 12 Aprilie a. c. află necesar a se reduce prețul acestei cărți la 1 coroană, dacă comitetul central ar consimți.

Comitetul central consimte, ca prețul scrierii „*Dietetica populară*“ să se reducă la 1 coroană.

82. (242—1900). Se prezintă *raportul anual* pe 1899 al despărțământului „*Blaj*“.

Spre scire.

83. (246—1900). Direcțiunea despărțământului „*Brașov*“ înaintează *procesul verbal* al ședinței comitetului cercual din 16 Aprilie a. c. În această ședință s'au pertractat afaceri curente, s'a luat act de înființarea

bibliotecei populare Nr. I. c. și s'a decis înființarea unei noue biblioteci populare (Nr. II. c.).

Spre scire cu aprobare.

84. (249—1900). Direcțiunea școlii civile de fete înaintează cererea dtdo 20 Aprilie a. c. a domnișoarei *Cornelia Ciceiu*, guvernantă în internat, ca să i se încuviințeze din cauză de morb un *concediu de 2 luni*. Numita domnișoară a primit dela direcțiunea școlii o anticipațiune din leafă pe două luni.

Concediul cerut se încuviințează și se aprobă anticiparea lefii pe două luni.

85. (253—1900). Direcțiunea despărțământului „Orade“, înaintează cu data 28 Aprilie a. c. *procesul verbal* al ședinței comitetului cercual din 26 Aprilie a. c. În această ședință s'a constituit comitetul cercual alegându-se vice-president dl Artemiu Sarkady, cassar dl Dr. Coriolan Pap, controlor dl Dr. Florian Duma și notar dl Andreiu Horvath.

Spre scire cu aprobare.

86. (254 și 255—1900). Direcțiunea școlii civile de fete înaintează :
I. Cererea dtdo 10 Februarie a. c. a văduvei *Elena Balteș*, prin care aceasta se roagă, ca ficele sale Elena și Maria, eleve în cl. I și III civilă, să fie *dispensate de didactru* pe anul școlar 1899—1900.

II. *Procesul verbal* al conferenței corpului didactic din 13 Aprilie a. c. Se constată următoarele :

a) S'au pertractat afaceri curente, ce nu reclamă dispoziții speciale.

b) S'a stabilit proiectul de budget al școlii și internatului pe 1900—1901 și anume la intrate și eșite cu 33774 coroane, având de basă 60 eleve interne cu o taxă lunară de întreținere de 40 coroane, și 35 eleve externe.

c) Feriile de paști s'au stabilit pe 19—29 Aprilie a. c.

d) S'au satorit clasificările pre trimestrul al II-lea al anului școlar curent.

ad I. Cererea veduvei Elena Balteș se încuviințează.

ad II. *Procesul verbal* se ia spre scire și conclusele aduse se aprobă. Proiectul de budget se predă unei comisiuni compuse din domnii Parteniu Cosma, Iosif St. Șuluț și Onoriu Tilea.

87. (258—1900). Direcțiunea despărțământului „Sătmar“ înaintează *procesul verbal* al ședinței comitetului cercual din 25 Aprilie a. c. În această ședință s'au pertractat afaceri curente și s'a încredințat secretarul despărțământului a studia chestiunea înființării unei școlii de lemnărie pe teritoriul despărțământului cu ajutorul Asociațiunii și a presenta un proiect motivat și detaiat în această chestiune.

Spre scire.

88. (259—1900). În despărțământul „*Pancioua*” s'a înscris membru pe viață dl Damian Popescu, solvind ca primă rată 50 coroane, iar membru ordinar dl Alexandru Andreiu.

Dl Damian Popescu se declară membru pe viață al Asociațiunii, având a fi provădit cu diplomă după achitarea întregii taxe; dl Alexandru Andreiu se declară membru ordinar.

89. (264—1900) Secretarul II prezintă hârtia Nr. 918—1900/II a tablei regesci din Cluj, prin care se comunică sentința adusă în procesul lui *Tit Liviu Albini* pentru colecta întreprinsă în scopul de a ridica un monument lui Avram Iancu. Tabla regească modifică sentința tribunalului din Alba-Iulia relativ la suma colectată, întru cât hotărăse confiscarea numai a sumei de fl. 440.— și a intereselor acesteia dela 1895 încoace pentru eventuale dispoziții relativ la restul sumei actele se vor transpune, după intrarea în valoare de drept a sentinței, vicecomitelui comitatului Alba-inferioară.

Se ia act.

90. (267—1900). Dl *Grigorie Maior* cere cu data 24 Aprilie a. c. a se dona cărți disponibile pentru bibliotecile populare nouă din despărțământul „Brașov”.

Se donează câte 6 exemplare din:

- a) *Higiena copilului* de S. Stoica,
- b) *Povești din popor* de I. Pop Reteganul,
- c) *Istoria agriculturii* de I. Löser,
- d) *Foișoara „Telegrafului Român”, anii 1876—77,*
- e) *Compendiu de pedagogie* de Dr. Ilarion Pușcariu, și câte 2 exemplare din:
- f) *Regulamentul de serviciu* de D. Bardosi,
- g) *Agrologia*, tom. I. de Dr. G. Maior,
- h) *Istoria literaturii române* de Aron Densușian.

91. (268—1900). Dl *Leontin Simonescu*, cassarul Asociațiunii, cere cu data 9 Maiu a. c. din cauză de morb *concediu* până la finea lui Iunie a. c. Comunică totodată, că agendele cassarului le-a luat asupra sa pentru Asociațiune dl vice-president, iar pentru școala de fete directorul acesteia. Concediul cerut se încuviințează.

92. (243—1900). „*Economia*”, asociațiune de păstrare și economii în Lugoș, donează pe sama Asociațiunii suma de 10 coroane.

Se primesce cu mulțămintă.

93. (257—1900). Pentru *Casa națională* au solvit următorii membri fondatori: dl Alexandru Lebu 500 coroane, institutul „*Auraria*” 500 coroane, dl Emanuil Ungurian 400 coroane, dl Nicolau Garoiu 500 coroane și „*Casa de păstrare (reuniune) din Seliște*” 200 coroane.

Spre plăcută. scire.

94. (270, 225, 232 și 239—1900). Au donat pentru *Casa națională*:

- a) Institutul „Grănițerul“ 20 coroane;
- b) Dl Ilie Moga, învățător în loc, 2 bancnote austriace dela 1800, una de 2 fl. și alta de 5 fl.;
- c) Dl Ioan Constantin din Ilva-mare 5 piese bani vechi de aramă, 1 piesă de argint și 1 bancnotă veche de 1 fl.;
- d) Institutul „Luceafărul“ 100 coroane.

Donațiunile amintite se primesc cu mulțămintă.

D. u. s.

Dr. *Il. Pușcariu* m. p. vice-preș.; Dr. *Beu* m. p. secretar II. S'a verificat. Sibiu în 13 Maiu 1900. *Zach. Boiu* m. p. *Ioan Papiu* m. p. Dr. *Diaconovich* m. p.

ad Nr. 307—1900.

Proces verbal

din 24 Maiu 1900. Ședința extraordinară a comitetului central al Asociațiunii.

Președinte: Dr. *Ilarion Pușcariu*. — Notar: Dr. *Ilie Beu*. — Membrii prezenți: *Zaharie Boiu*, *Part. Cosma*, *I. Crețu*, Dr. *Il. Dăian*, *N. Ivan*, *G. de Maxim*, *I. Popovici*, Dr. *Eus. Roșca*, *I. V. Russu*, *I. St. Șuluțu*, *On. Tilea* și *Nicolae Togan*.

95. Cu verificarea procesului verbal al ședinței de ași

Se încredințează domnii: George de Maxim, Ioan V. Russu și Onoriu Tilea.

96. (278—1900). Se aduce la cunoștința comitetului central scrisoarea dto 12 Maiu a. c. a căpitanului poliției locale, care pe baza ordinului ministrului de interne Nr. res. 295—1900 provoacă presidiul Asociațiunii, ca „imediat să-i transpună“ libelul de depunere Nr. 4822/I 1899 al institutului „Victoria“ din Arad despre fl. 4701-40. Această sumă a fost primit-o comitetul central prin concludul său Nr. 74 din 13 Aprilie 1899 ca deposit dela dl Tit Liviu Albini sub numirea „Fondul pentru monumentul lui Auram lancu“. În urma acestui ordin presidiul a dispus extradarea libelului amintit pe lângă document de primire.

Raportul despre predarea libelului se ia spre scire. — Comitetul ia act cu regret de dispoziția poliției, ca libelul să se predee „imediat“ în posesiunea ei, și de oare-ce procesul intentat contra deponentului încă nu este decis în ultima instanță, decide a se înainta la ministrul de interne o remonstrațiune pentru restituirea libelului confiscat, până când autoritățile competente vor decide definitiv asupra sortii acestui deposit.

97. (279 și 305—1900). Pentru *Casa națională* au solvit membrii fondatori: institutele „*Crișana*“ din Brad și „*Făgețana*“ din Făget câte 500 adecă cinci sute coroane.

Spre plăcută scire.

98. (282—1900). *Direcțiunea despărțământului „Bocșa“* înaintează *procesul verbal al ședinței comitetului cercual*, ținută în Fizeș la 24 Aprilie a. c. În această ședință s'au pertractat afaceri curente, ce nu reclamă dispoziții speciale. După ședință s'a ținut conferență publică, ținând prelegeri domnii Stefan Albu „Despre pomărie și sistemele de altoit“, Demetriu Prunesiu „Despre prăsirea de galițe“, Petru Ieremia „Despre însemnătatea sălașelor în agronomie“ și Ioan Budințanu „Despre datini bune și datini rele“ și „Despre însemnătatea crucării“.

Comitetul central ia spre scire procesul verbal amintit și își exprimă satisfacția sa pentru activitatea, ce comitetul cercual o desvoaltă prin ținerea de prelegeri poporale.

99. (286—1900). *Direcțiunea despărțământului Comloș-St.-Miclăuș* înaintează *procesul verbal al adunării cercuale*, ce s'a ținut în Comloșul-mare la 24 Aprilie a. c. Se constată:

1. Raportul general, prezentat de comitetul cercual, s'a decis a se reda acestuia spre stilizare nouă și coregere.

2. S'au înscris membri ordinari noii dnii: Alessu Pelaghie, Ioan Pascu, Teodor Pascu, Ilie Stanciu, Vasilie Deciu și Terențiu Oprean.

3. S'a încassat suma de 67.20 coroane.

4. În locul a doi membri demisionați din comitetul cercual s'au ales dnii Terențiu Oprean și Alessu Pelaghie.

5. Delegați pentru adunarea generală a Asociațiunii s'au ales dnii Iuliu Vuia și Teodor Pascu.

6. S'au votat ca spese de cancelarie 16 coroane și s'a decis abonarea țiarului „Bunul Econom“ cu 4 coroane.

Procesul verbal se ia spre scire; conclusele aduse, în deosebi întregirea comitetului cercual se aprobă. Dnii amintiți sub 2. se declară membri ordinari ai Asociațiunii.

100. (288—1900). În despărțământul „*Hida-Huedin*“ s'au înscris membri ordinari domnii: Ios. Miron, subnot. cerc., și Florian Hajdeu, preot.

Dnii amintiți se declară membri ordinari ai Asociațiunii.

D. u. s.

Dr. *Ilarion Pușcariu*, vice-președinte. Dr. *Beu*, secr. II. — S'a verificat. Sibiiu în 26 Maiu 1900. *Ioan V. Rusu* m. p. *George de Maxim* m. p. *Tilea* m. p.

ad Nr. 318—1900.

Proces verbal

din 29 Maiu 1900. Ședința extraordinară a comitetului central al Asociațiunii.

Președinte: Dr. Ilarion Pușcariu. — Notar: Dr. Ilie Beu. — Membrii prezenți: Zach. Boiu, Part. Cosma, I. Crețu, Dr. Il. Dăian, Dr. Corneliu Diaconovich, N. Ivan, G. de Maxim, I. Popovici, Ios. St. Șuluț, On. Tilea și Nicolae Togan.

101. Cu verificarea procesului verbal al ședinței de ași

Se încredințează domnii: Dr. Ilie Dăian, Nicolau Ivan și Iosif Șt. Șuluț.

102. (315—1900). Secretarul I, în urma însărcinării primite în ședința dela 10 Maiu a. c. a comitetului central, raportează despre rezultatele călătoriei sale la Budapesta și București, făcută în cauza *amânării tragerii la sorți a loteriei pentru Casa națională*, și arătând că suma intrată până astăzi pentru bilete de loterie, deși acopere toate spesele, nu asigură Asociațiunii nici un câștig, — presintă ordinațiunea ministrului de finanțe Nr. 40757 din 21 Maiu a. c., prin care acesta încuviințează amânarea tragerii la sorți pe ziua de 20 Octobree a. c.

Se decide amânarea tragerii la sorți a loteriei pentru Casa națională pe ziua de 20 Octobree a. c. Comisiunea loteriei se însărcinează a face publicațiunile necesare referitoare la această amânare și a continua cu desfacerea biletelor de loterie.

103. (316—1900). Secretarul I. în urma însărcinării primite prin concludul Nr. 204 din 7 Septembrie 1899 de a presenta o propunere cu privire la determinarea locului și timpului adunării generale din 1900, raportează despre pertractările avute și beneficiile obținute la direcțiunea Băilor Herculane. Pe baza acestui raport comitetul central decide următoarele:

Comitetul central primind învitarea despărțământului „Caransebeș“ decide ca adunarea generală din est-an să se țină la Băile Herculane în 9 și 10 Septembrie a. c.

Ofertele direcțiunii stabilimentului balnear de a acorda participanților la adunarea generală și familiilor lor o reducere de 50% la prețul camerelor și de a pune gratuit la dispoziția Asociațiunii toate localitățile trebuincioase pentru ședințele adunării generale și festivitățile împreunate cu aceasta, precum și ofertul antreprenorului dela „Cursalon“, prin care se acordă o reducere de 25% la consumațiuni în toate trei restaurațiunile sale, se primesc cu mulțămintă. Biroul se autorisează a informa membrii Asociațiunii despre aceste beneficii pe calea cuvenită.

Despărțământul „Caransebeș“ se va însciița despre primirea învătării adresate adunării generale din anul trecut și va fi rugat a se pune în legătură cu dl Dr. G. Vuia pentru constituirea unui comitet arangiator, care în conlucrare cu prim-secretarul Asociațiunii va avé să fixeze și arangeze programul festivităților.

Biroul se însărcinează a exopera dela ministerul de comerciul și dela direcțiunea navigațiunii dunărene o reducere la biletele de călătorie, și a pertracta cu aceasta din urmă și referitor la închirierea unui vapor special pentru o excursiune pe Dunăre între Cazan, Orșova, Adakaleh și Turnu-Severin.

D. u. S.

Dr. *Ilarion Pușcariu*, vice-președ. Dr. *Beu*, secretar II. — S'a verificat Sibiiu în 30 Maiu 1900. *Șuluțiu* m. p., *N. Ivan* m. p., *E. Dăian* m. p.

Nr. 319—1900.

Proces verbal

din 30 Maiu 1900. Ședința extraordinară a comitetului central al Asociațiunii.

Președinte: Dr. *Ilarion Pușcariu*. — Notar: Dr. *Ilie Beu*. — Membri prezenți: *Zacharie Boiu*, *Part. Cosma*, Dr. *Ilie Dăian*, Dr. *C. Diaconovich*, *G. de Maxim*, *I. Popoviciu*, *Ios. St. Șuluțiu*, *On. Tilea* și *N. Togan*.

104. Cu *verificarea* procesului verbal al ședinței de ađi

Se încredințează domnii Dr. C. Diaconovich, I. Popovici și N. Togan.

105. (278—1900). Se dá cetire textului remonstrațiunii, care în sensul concludului Nr. 96 din 24 Maiu a. c. este a se înainta cătră ministrul de interne, în urma provocării căpitanului poliției locale din Sibiiu de a-i preda libelul de deposit al „fondului pentru monumentul lui Avram Iancu“.

Textul se primesce fără modificare și se decide înaintarea lui la ministrul de interne.

D. u. s.

Dr. *Ilarion Pușcariu*, vice-președinte. Dr. *Beu*, secretar II. S'a verificat Sibiiu, 30 Maiu 1900. Dr. *C. Diaconovich* m. p. *Nicolau Togan* m. p. *Ioan Popovici* m. p.

LOTERIA CASEI NAȚIONALE.

PROSPECT.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ — pe baza concesiunii acordate de On. Minister reg. ung. de finanțe cu ordinațiunea Nr. 49.522 din 27 Iulie 1899, — aranjază o

—== LOTERIE DE EFECTE, ==—

al cărei profit se va folosi pentru ridicarea unei Case naționale în Sibiu, în care se va instala un Muzeu istoric și etnografic român și Biblioteca Asociațiunii, etc.

Prețul unui bilet de loterie 1 coroană.

Câștiguri:

1 câștig principal în valoare de	Cor. 10.000	=	C. 10.000
1 " " " " "	3.000	=	" 3.000
2 câștiguri " " " "	1.000	=	" 2.000
5 " " " " "	500	=	" 2.500
10 " " " " "	200	=	" 2.000
10 " " " " "	100	=	" 1.000
20 " " " " "	75	=	" 1.500
20 " " " " "	50	=	" 1.000
50 " " " " "	20	=	" 1.000
<u>100</u> " " " " "	<u>10</u>	=	<u>" 1.000</u>
219 câștiguri	" "		C. 25.000

Tragerea la sorți se va face la 20 Octombrie 1900 st. n. în prezența unui notar public și a unui comisar politic.

Consemnarea câștigurilor se va publica la trei zile după tragere. Ridicarea lor se va face în decurs de 60 zile dela tragere.

Bilete de loterie se pot procura dela biroul Asociațiunii în Sibiu (N.-Szeben, strada Morii Nr. 8), și se vor vinde la toate băncile românesci.

Sibiu, în Iunie, 1900.

Comisiunea loteriei.